

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

Dispvtatio V. De syllogismo scientifico. Ad posteriores Analyticos.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](#)

Disp.V. Quæst.vnic. de Demonstratione. 75

maiori copulativa, & minori disjunctiva: v. g. non valet, Petrus, vel Iohannes interfecit Antonium: hic homo est Petrus vel Iohannes: ergo hic homo interfecit Antonium. Quia copula, Et, nec, &c. aquivaleat voci, Omnis: vel, autem aquivaleat voci, Aliquis.

Syllogismus exponibilis quid sit.

Primum Axioma pro exponibili.

Dico quartum. Syllogismus exponibilis vocatur is, qui constat ex propositionibus exclusiuis, exceptiuis, vel reduplicatiuis. De hoc vera sunt hæc axiomata.

Primum: Particula, tantum, non facit propositionem uniuersalem, nisi additur habeat signum uniuersale, Omnis: v. g. Tantum homo est albus; non est idem ac, Tantum omnis homo est albus. Ideo non valent hi syllogismi: Tantum animal est homo: equus est animal: ergo equus est homo. Neque hic: Tantum substantia non est creatura: omnis homo est substantia: ergo nullus homo est creatura. Medium enim in illis non distribuitur adæquatè.

Secundum est: Propositione affirmativa exclusiva aquivalens duabus, quarum una est affirmativa, & altera negativa. V.g. cum dicas, Tantum risibilis est homo; significas, quod homo est risibilis, & nullum aliud risibile; idè non valet hic syllogismus; Omnis homo est animal: tantum risibile est homo: ergo tantum risibile est animal. Quia animal in conclusione negativa distribuitur, cùm tamen non fuerit distributum in maiori affirmativa.

Tertium est: In syllogismo exceptiuis, terminus exceptus debet esse etiam in minori, alioquin sunt quatuor termini; idè non valet hic syllogismus: Omne animal præter hominem est irrationale: omnis homo est animal: ergo omnis homo præter hominem est irrationale. Ob eandem causam in reduplicatiuis terminus reduplicatus ponit debet in conclusione; idè istud non valet: Omne animal in quantum misericordia cantat: omnis homo est animal: ergo omnis homo cantat.

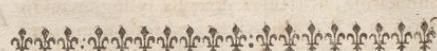
Dico quinto. Syllogismus ex obliquis dicitur, cùm aliquis terminus illius ponitur in casu obliquo. De quo hæc accipe axiomata.

Primum pro illo axioma.

Secundum. Quando medium est obliquum in utraque præmissa, utrumque extrellum conclusionis est in recto, vt: Nulla virtus inest heretico, anaritiae inest heretico: ergo anaritiae non est virtus.

Tertium. Terminus, qui fuit obliquus in præmissis, si etiam obliquus in conclusione, vt: Omnis creatura est Dei: omnis homo est creatura: ergo omnis homo est Dei. Supererant syllogismi modales, quos inutile proponendum esset exponere, cùm ex dictis tum hic, tum in Pharo nulla circa eos possit superesse difficultas.

Altera diuinitudo syllogismi communissima, in scientificum, dialecticum, sive probabilem, spen-dagraphum, & sophisticum; circa quos nihil exponendum superest præter demonstrationem, quæ primaria, & nobilissima pars est totius Dia-lecticae.

DISPUTATIO V.

De syllogismo scientifico. Ad posteriores Analyticos.

DEMONSTRATIO non totale quidem, sed primarium Logicae obiectum est, & obiectum, ut vocant, attributionis: sed librorum, quos Aristoteles inscrit *Posteriores Analyticos*, est obiectum adequate; in iis enim totam demonstrationem, & resolutionem syllogismi secundum materiam ingeniose prosequitur, in qua etiam totius Logicae nostra sit clausula.

QVÆSTIO VNICA.

De natura, & partibus demonstrationis.

Culta complector hoc titulo, quæ ad capita Divisionis sex referri possunt; primò enim continet questionis existentiam, quidditatem, & divisionem demonstrationis, ac scientia. Secundò præcognitiones ad scientiam requisitas. Tertiò proprium subiectum demonstrationis ac scientia. Quartò medium terminum. Quintò premissas demonstrationis, tum in genere, tum propter quid. Sextò regresum à demonstratione quæ, ad demonstrationem properquid.

SECTIO I.

Quidditas, existentia, & divisione demonstrationis.

Certum est primò, demonstrationem definiti, Quid sit demonstrationis, qui facit scire, id est syllogismum, per quem formaliter habemus scientiam actualen: unde altera demonstrationis definitio est, syllogismus constans ex veris, necessariis, & notioribus conclusione: quæ conditions inferiū explicande erunt.

Certum est secundò, scientiam vniuersè ita definiri, Est cognitione rei certa, & evidens per medium quid sit necessario connexum. Scientia vero maximè propria, sive à priori, ita definitur, Est cognitione certa & evidens rei per causam necessariam, vi causa est. Quæ definitio quatuor inuoluit conditions ad scientiam necessarias. Prima est, vt scientia sit certa: secunda ut sit evidens: tercia ut discursu comparetur: quarta ut constet ex premissis necessariis, & continentibus causam conclusionis: quas conditions in tractatu de scientia tractabimus.

Certum est tertio, scientiam aliam esse actualē, aliam habitualē. Actualis illa est, quam definiuimus: habitualis est qualitas permanens inclinans intellectum ad cognitionem rei certam, & evidentem. De sola scientia actuali nobis hic sermo est, de qua

Certum est quartò, scientiam actualē essentia-liter, & in recto esse solam conclusionem formalem; actualis premissas autem demonstrationis in obliquo & quid sit conno

R.P. de Rhodes curſ. Philosoph.

connotatiuè, sicut supra diximus syllogismum in recto non esse nisi conclusionem formalem; præmissas autem essentiales esse syllogismo connotatiuè tantum, & in obliquo. Ratio cetera, quia in ea cognitione est tota scientia, in qua cognoscitur totum, quod dicitur sciri: sed in sola conclusione formali, ut connotat præmissas, cognoscitur totum id, quod dicitur sciri: ergo in ea est tota scientia actualis. Minor videtur certa, quia sola connexio prædicari, & subiecti sciri dicitur. Maior probatur, quia scientia est cognitione certa & evidens rei, quæ dicitur sciri: ergo in eo est tota scientia, in quo est cognitione tota rei, quæ sciri dicitur.

Obiectio 1.
& eius solu-

tionis. Neque dicas primò. Scientia non est nuda cognitione connexionis prædicari, & subiecti; sed est cognitione illius per medium necessarium: sed hoc includit non solum conclusionem, sed etiam præmissas: ergo non sola conclusio est scientia, sed etiam præmissæ. Concedo maiorem, distinguo minorem: includit præmissas & conclusionem in recto, & explicitè, nego; in obliquo, & confusè præmissas, conclusionem autem in recto, & explicitè, concedo. Scientia ergo si suratur secundum ea, quæ pertinent tum in recto, tum in obliquo, includit tum præmissas, tum conclusionem; si autem tantum secundum ea, quæ includit formulariter, posta est in sola conclusione formaliter.

Obiectio 2.
eiusque so-
lutionis.

Neque dicas secundò. Eadem cognitione cognoscitur obiectum materiale, & formale: sed præmissæ sunt obiectum formale scientiæ, & motuum sensus scientifici: ergo per eandem scientiam cognoscitur conclusio, & præmissæ. Distinguenda enim est minor: præmissæ sunt obiectum formale scientiæ, propterea antecedunt conclusionem, nego; propterea sunt in conclusione, concedo. His ita constitutis circa naturam scientiæ, & demonstrationis, controuersum esse potest dumtaxat,

S. I.

Vtrum scientia sint reminiscientia.

Conclusio
negativa.

Dico primò. Scientia non sunt reminiscientia solum, sed certè acquiruntur de novo. Contra Platonem, qui volebat nos nihil de novo scire, sed solum reminisci, eo quod in prima creatione habitus omnium scientiarum infusi essent animæ; qui tamen materiæ velut immersi, nihil in summa illa caligine suæ lucis emitterent, donec assidua contemplatione deterisi, paulatim effoderentur, & quasi amotis repagulis iterum animo redderentur. Ita ille in *Manone*, & 10. de *Rep.* Cui adhæsere Platonici omnes, Iamblicus, Plotinus, Alcinous, quæ de re fusa agit Ioannes Crispus lib. quinto & sexto *distributionis*, contra Platonem; & Mirandalanus lib. 11. *Euerstionis*, & pulcherrime Guill. Parisiensis lib. de *vitiis*.

Funda-
mentum erroris
Platonici.

Fundamentum autem huius erroris Platonici fuit, quod putaret animam longè ante corpora fieri intra ipsas stellas, vbi currum haberet alatum, quo sublimis insideret, & per totum mundum vagaretur. Cum verò ei alia defluxissent, eam cadere in terram & ostreaccum corpus (quod etiam vocabat *oblinionem*) imbuere, vbi omnium obliuisceretur. Quid autem significaret illud vehiculum, quid equi, quid auriga, longum esset dicere. Quem errorum sequutus Origenes, Præfillianistæ, & Hæretici Flagellantes damnavi sunt in V. & VI. Synodo, & in Concilio Bracarensi I. canone 6. & à Leone Magno epistola ad Julianum Coensem Episcopum, & epistola ad Thuribium Asturicen-

A sim, & ab omnibus Paribus, inter quos egregie Theodoretus in epistole disuinarum decolorum, & Metodius Olympi Episcopus. Alas tamen illas amissas, quas volebat esse instinctum geminum ad verum per mentem, & ad bonum per voluntatem, solas aiebat renaci Philosophus, dum inductione quadam recordantur eorum, quæ in altera vita viderint, iuvante pulchritudine, quæ per oculos influens animum iam gesticentem ad Deum ipsum reducat erumpentibus per totam animam penitus, vt ait in *Phædro*, & iterum reperit in *Manone*, vbi tandem ait, reminisci nihil aliud esse, quam in seipso scientiam recolere, atque retractando assumere. Cui errori ferè adhæsit Augustinus lib. secundo *soliloquiorum*, cap. secundo, sed retractavit lib. 12. de *Trinitate*, cap. 15, & lib. secundo *retractationum*. Contra quem errorem

Rationes sunt primò, quia si omnis scientia est reminiscientia, nihil vnuquam disceremus, quin cogitaremus nos hoc olim sciuisse: sed hoc est fallum, & contra experientiam: ergo scientiæ non sunt reminiscientia. Maior clara est; cum enim recordamus rei alicuius, cognoscimus nos illam olim sciuisse.

Secundò: si anima poculo illo lethæo potata, Secunda & quasi inebriata, omnium obliuionem patitur, quomodo scit Plato se hoc olim sciuisse.

Tertiò: si corpus non potest impeditre animam Tertia diuinantem: ergo neque reminiscitent.

C Quartò: corpus organo simile est, anima vero artifici: sed organum, siue instrumentum non impedit artificem: ergo corpus non impedit animam, vt bene argumentantur Irenæus lib. secundo, cap. 59. Iustini in *dialogo*, Tertull. lib. de *anima*, cap. 33. & 34.

Obiicit Plato duo. Primum est: Ille qui conatur sibi comparare rei alicuius scientiam, vel scit ait, quod querit, vel nescit. Si scit: ergo de novo non dicit. Si nescit: ergo non potest velle querere; voluntas enim supponit notitiam, nec potest inuenire; licet enim occurrat id, quod querit, non tamen agnoscit: sicut hominem ignotum qui de facie quereret, non tamen illum inueniret. Secundum est, quia si puer interrogatur, paulatim de principiis mathematicis respondebit ea, quæ tradi solent in scholis, sed dum dicit, solum reminiscitur.

Respondeo ad primum cum Aristotele, illum illis satisfactum qui querit scire aliquid, non scire formaliter id, quod querit, sed virtualiter tantum, & confusè per præmissas tanquam per antecedentem cognitionem; vnde negatur illum frustra querere. Ad exemplum de eo, qui querit ignotum hominem, nego paritatem, non enim virtualiter illum cognoscit, nec habet aliquid, quo ducatur in eius cognitionem, cum tamen ille, qui vult scire aliquid, habeat præmissas, quibus infallibiliter ducatur ad cognitionem formalem. Ad secundum respondeo, puerum ita interrogatum non responderem propter reminiscientiam, sed propter evidenter illorum principiorum, quæ nemo possit negare; atque adeò Socratem obstetricantem (vt ipse de se ait) non philosophantem omittamus cum suis fasciis, & crepidiis, quibus non animos erudit, sed pueriliter eludit. Addi poterat hic, an habitus primorum principiorum fint in nobis à natura; sed commodiis ea de re dicetur in tractatu de habitibus. Nunc explicata scientia actualis existentia, venio ad eius existentiam.

S. II.

Disp. V. Quæst. vnic. de Demonstratione. 77

S. II.

Vtrum detur vera scientia, & demonstratio.

Conclusio affirmativa bipartita.

Dico secundò. Multarum rerum datur vera, & perfecta scientia, omnium tamen rerum scientiam nec habuit quisquam, nec habere potest, saltem nature viribus. Ita Aristoteles cap. tertio, hic, & eruditissimè Augustinus lib. tribus contra Academicos, Sextus Empiricus Plutarchi nepos lib. tertio, Pyrroniarum hypotyposēn, Valesius Sacra Philosophia cap. 5. 4. Coniimb. in proleg. Physica, & Fonseca in proleg. Metaph.

Exstimirunt ergo Academicī, tum veteres, auctōribus Socrate, & Platone; tum noui, auctōre Arſepila, & Pyrrone, vnde Pyrroni & Sceptici, id est Consideratores; exstimirunt, inquit, nihil esse comprehensibile, incerta esse omnia, & quæ percipi nullo modo possent; veritatem nobis esse vt Prothrum, quam obtinere nemo possit, falsis semper delusus imaginibus: latè illam in putoe (afferebat Democritus) cuius putoe nullus fundus esset: mutari omnia perpetuo (aiebat Heraclitus) nec de ylla re bis idem affirmari posse, sicut nemo bis in eundem flumum mergi potest tangens eandem aquam. Omnibus igitur illis placebat illa ~~αὐθαδούση~~, de qua tam multa Tullius in qq. Academicis; quam etiam amplexi sunt plures ē nostro saeculo Athei, quos vere Neministas, & nullius non tantum scientia, sed etiam ingenij dixeris. Impugnat eos egregiè Garassus in Summa.

Ratio prima pars.

Ratio autem primæ partis est, quia dantur multæ cognitiones certæ, ac evidentes, in quibus dubitate nullus potest: ergo datur scientia. Antecedens, quamvis sit manifestum, probatur tamen prīmò rationibus Sancti Augustini; quarum prima est: Videtur sapientia scire sapientiam? Si non videtur: ergo non est sapientis; si videtur: ergo non videtur tibi nescire sapientiam. Secunda petitur à propositionibus disjunctis: Scio me sederes, vel non sedere; mundum esse, vel non esse: esse unum, vel plures. Tertia petita est à demonstrationibus dialecticis, quas ita certas esse ait, vt ideo Logica sit scientia veritatis.

Ratio secunda pars.

Secundò sunt aliqui effectus & proprietates non excedentes virtutem intellectuam, necessariò connexæ cum suis causis, & subiectis, vt solem illuminare: ergo illæ possunt cognosci necessariò connexa, id est cognoscere scientificè.

Tertia.

Tertiò: Omnis cognitione acquiritur per sensum; nam axioma quadam lumine naturali sunt nota, vt: *Totum est maius sua parte*: sed illæ cognitiones sunt certæ, & evidentes: ergo, &c.

Quarta.

Quartò. Idem probat appetitus naturalis scientię, quem à natura homini esse datum pulchre tradidit Aristoteles ipso initio Metaph. Nam hic appetitus naturalis frustra esset, si nihil posset sciri. Consequens est absurdum: ergo & antecedens.

Obiectio i.

Neque dicas primò. Nulla est cognitione, quia non oritur à sensibus: sed sensus sāpē falluntur: ergo intellectus quoque fallitur, vel saltem dubitate possumus semper vtrum fallatur, sive nihil certò scimus.

Responsio.

Responsum distinguendo maiorem: omnis cognitione oritur à sensibus, ita vt intellectus non corrigat sensum, nec transcedat id, quod sensus perceperit, nego maiorem; ita vt intellectus nihil cognoscet, cui primam quamdam occasionem non dederit sensus, concedo. Quamvis ergo sensus sepe fallatur, non sequitur etiam intellectum falli, quoniam R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

A fallitur sensus; quia errantem sensum ipse corrigit. Deinde minor etiam distingui potest: sed sensus falluntur, quando obiectum non est debite applicatum, concedo; quando est debite applicatum, nego.

Neque dicas secundò: multi putant se demonstrare aliquid, cū tamen non demonstrent, & eodem modo se gerunt, ac si demonstrationem haberent: ergo incertum est semper, vtrum demonstratione habeantur.

Distinguo enim antecedens: multi putant se demonstrare licet non demonstrent, quando adest certitudo tantum ex parte subiecti, concedo; quando adest certitudo ex parte subiecti, & ex parte obiecti, nego. Quando enim adest huiusmodi certitudo, non tantum putamus nos demonstrare: sed etiam vere demonstrare. Quid sit illa utraque certitudo, dicam sēc. quinta.

Neque dicas tertio. Omnes scientiae ducunt ini- Obiectio tium ab inductione: sed illa non potest ī īgenera- tura. Major mani- festa est, & constabat ex sectione ultima. Minor probatur. Ut induc̄tio pareret scientiam, debebet esse adæquata, ita vt nullum omittat singula- lare: sed hoc est impossibile: ergo induc̄tio non generat scientiam.

Resp. nego minorem; nam induc̄tio vere potest esse principium scientiæ illius, quæ est à po- steriori. Ad probationem autem nego minorem; nam vt induc̄tio sit perfecta, non est opus, vt percurrantur omnia singularia, sed sufficit vt plurimum experientia conuincat rem ita esse: quod enim na- tura non in uno tantum, sed communiter in pluri- bus prefat, hoc in omnibus facit, aliqui defi- cieret a seipso. Vt ergo experientia, & induc̄tio sci- entifica sit, non est opus vt omnia singularia cog- noiscantur, v.g. vt sciam ignem esse caloris exiguum, non est opus, vt senserim omnes ignes.

Secunda pars conclusionis afferit, non posse na- turaliter haberi omnium rerum scientiam, quia multi sunt effectus in natura ignotissimi; vt quod remora stat naues, quod aqua ignem aliqui ac- cendat, quod amyantes lauetur flammis, quod magnes ferrum trahat, quod stella polaris magnetem ad se conuerterat. Sunt etiam multi effectus à sensi- bus remotissimi, vt ea, quæ sunt in terræ visceribus: ergo intellectus capere illos non potest; nihil enim est in intellectu, quod prius aliquo modo non fuerit in sensu. Deinde à priori, fallaciae sen- tium tantæ sunt, vt difficultè omnes caueantur er- tores. Adde alias errandi occasionses, quas vitare omnino excedit naturalem hominis facultatem. Postrem ingeni humani imbecillitas vita breuitati coniuncta non patitur omnium rerum scientias posse percipi.

Obiectio. appetitus naturalis non debet esse frusta: sed homo habet appetitum naturale ad omnes scientias: ergo ille appetitus non debet esse frusta: esset autem frusta, si non posset illas adipisci.

Resp. nego minorem: nam ad omnes scientias habemus quidem appetitum elicitum, non habemus autem appetitum naturale ad omnes scientias simul habendas; sed tantum ad habendas ali- quas indeterminatè, sicut materia prima non ha- bēt appetitum ad omnes formas simul habendas, quia eas omnes habere non potest. Appetitus na- turalis est non solum remota quadam capacitas ha- benda rei, quæ appeti dicitur; sed inclinatio quædam per modum potentiaz in rem tanquam in for- mam sibi debitam, aut saltem connaturalem. Ap-

G 3 peritus

petitus elicitus est actus desiderij elicitus à facultate appetitiva.

Obiici adhuc posset Salomon, qui creates omnes scientias habuisse dicitur; sed si habuit, non naturæ viribus, sed per diuinæ gratiæ auxilium id assequuntur est.

S. III.

Quotuplex sit demonstratio.

ALIA plures scientiæ diuisiones afferri possunt, quæ in speciali tractatu de scientia habituali prosequemur. Nunc pro demonstratione, in qua ve sanum,

Demonstratiōnis diuīsio.

Ratio.

Obiectio
prima, &
eius respon-
sio.

Secunda, &
eius solutio.

Dico tertio. Benè diuiditur demonstratio adæquatè in demonstrationem à priori, quæ vocatur *propter quid*; & à posteriori, quæ vocatur demonstratio *quia*. Demonstratio *propter quid*, illa vocatur, cuius medius terminus est causa prædictati conclusionis. Demonstratio vero *quia*, est illa, cuius medium non est causa, saltem immediata, prædictati conclusionis.

Ratio est, quia illa est vera demonstratio, quæ procedit ex medio necessariam habente connexionem, & notiori secundum nos: sed demonstratio propter quid, & demonstratio *quia*, sunt eiusmodi: effectus enim habet necessariam connexionem cum causa, & notior nobis est quam causa, quæ sèpe obscura est. Causa item necessariam habet connexionem cum effectu, & est notior secundum natum: ergo, &c.

Quod autem illa diuīsio sit adiquata, ratio est quia omne medium demonstrationis, vel est causa, & facit demonstrationem à priori; vel non est causa, & facit demonstrationem à posteriori.

Neque dicas primò. Ille syllogismus non est demonstratio, qui non procedit ex premissis necessariis: scilicet demonstratio *quia*, non procedit ex premissis necessariis; effectus enim, cuius ignoratur causa, non est medium necessarium: ergo demonstratio *quia*, non est demonstratio. Confitatur, quia illæ demonstrationes non differunt species; eadem *conclusio* potest demonstrari per causam, & effectum. Nego enim minorem, quia quamvis non cognoscatur causa talis effectus, experientia tamen, & sensibus potest nobis ille esse infallibiliter notus; atque ita potest esse medium vere demonstrationis, propter cognitus sensu, & experientiâ.

Ad confirmationem nego illas demonstrationes non differre species; nam eadem conclusio formalis non potest demonstrari per causam, & effectum, sed tantum eadem conclusio materialis.

Neque dicas secundò, in hac demonstratione non contineri demonstrationem, quia cognoscitur an sit, simul & propter quid sit; neque illam, quæ est à causa immediata non cognita vt causa; neque demonstrationem ab effectu ad effectum, sive à concomitantib, v.g. cùm flebile demonstratur per risibile, cuius nec est effectus, nec causa. Denique nec demonstrationem, quæ deducit ad impossibile.

Reſp. enim illæ omnes demonstrationes esse vel à priori, vel à posteriori; nam demonstratio à posteriori non illa est, cuius medium est verus effectus, sed cuius medium non est causa. Primi igitur demonstratio qua cognoscitur an sit, & propter quid sit, est vera demonstratio à priori; procedit enim per causam. Secundò illa que est à causa non cognita vt causa, licet secundum se sit à priori; simpliciter tamen dicenda est à posteriori, quia respectu nostri perinde se habet causa non cognita

A vt causa, ac si non esset causa. Tertiò demonstratio à concomitantib est à posteriori, sicut demonstratio quæ ducit ad impossibile, si id, ex quo procedit argumentum, non sit causa; si autem id, ex quo procedit argumentum, sit causa, hæc demonstratio erit à priori, quamquam verius est, Aristotelem loquutum hoc loco non esse de demonstratione, quæ ducit ad impossibile, sed de illa tantum, quæ ostensiua est.

Celeberrima enim est diuīsio demonstrationis in eam, quæ ducit ad impossibile, & ostensiua. Ostensiua illa est, quia propositionem aliquam demonstramus, per sua principia ipsam verius est, Aristotelem ducens ad impossibile est cum propositionem aliquam veram esse probamus, ostendentes eius oppositam esse falsam, quod fit sumendo oppositum propositionis negata cum altera præmissa euidenter vera, vnde inferatur conclusio falsa; ut si probandum mihi sit, nullum hominem esse irrationalē, sic dicam: *Omnis homo est irrationalis: omne animal rationale est homo: ergo omne rationale est irrationalē. Atqui nullum rationale est irrationalē: ergo nullus homo est irrationalis.* Hac tenus essentia, existentia, & diuīsio demonstrationis.

SECTIO II.

Præcognitiones ad acquirendam scientiam necessaria.

CExplicata demonstrationis existentia, & quideditate, sequitur vt explicemus modum, quo ab homine acquiritur; quod vr præstet,

Dico primò. Axioma illud Aristotelicum verissimum est: *Omnis disciplina discussa, & omnis doctrina sit ex præexistente cognitione.* Cuius germanus sensus ille est. Omnis cognitionis, que ratione, & discursu habetur, sit ex aliquo alio iudicio antecedenti; quod iudicium antecedens sunt vel premissa syllogismi, vel principia nota ex terminis, vel antecedens, ex quo inferatur aliud quid consequens. Vnde colligis, omnem scientiam acquiri per aliquam præcognitionem, de qua

Dico secundò. Præcognitionis est cognitionis prædens aliam tanquam causa, vel dispositio illius; nam tripliciter potest cognitionis via aliam antecedere. Primo ita vt præparet ad illam; sic cognitionis sensitiva antecedit intellectuam præparando viam intellectu, vt possit cognoscere. Secundo ita vt dirigat; sic cognitionis prædicati, & subiecti antecedit enunciationem, & illam dirigit. Tertiò ita vt illam causet, sicut præmissæ causant conclusionem, & cognitionis carum vocatur propriæ præcognitionis, de qua hic loquimur.

Dico tertio. Quatuor sunt præcognitiones, quæ de re qualibet esse possunt: Quid nominis, An sit, Quid sit, Qualis sit.

E Obserua, quinque de re qualibet sciri & queri posse. Primum est, quid nominis, id est, quid significet eius nomen. Secundò, an sit, id est, an sit res vera, an ficta; non enim queritur solum de existenti actuali, sed etiam de possibili. Tertiò quid sit, id est, quam essentiam habeat, quænam eius natura sit, quænam definitio, partes essentiales, &c. Quartò, qualis sit, quænam sint eius proprietates, & attributa, quæ accidentia, &c. Quintò propter quid sit, quem finem habeat, à quo agente producta sit, &c. Illæ autem questiones sic se habent, vt præcedens respectu sequentis dicatur præcognitionis; & sequens respectu præcedentis dicatur questionis: atque ita quid nominis, nunquam est quæ-

Axioma
Arist. ver-
rum.

Præcognitio
quid sit.

Quatuor
funt præ-
cognitiones.

Quinque
de qualibet re sciri
& queri
possunt.

De
to

Disp. V. Quæst. vnic. de Demonstratione. 79

stio; & propter quid, nunquam est præcognitio: vnde sit ut sint quatuor præcognitiones, Quid nominis, An res sit, Quid sit, Qualis sit; & quatuor questiones propriæ dicitæ, An res sit, Quid sit, Qualis sit, Propter quid sit.

Dico quartò. Præcognita illa sunt, quorum cognitio prærequisitur ad discursum; & hæc sunt tria, prædicatum, subiectum, & præmissæ.

Ratio est, quia non potest aliquid demonstrari, nisi sciatur quid significet prædicatum, quid subiectum questionis; & sic duo sunt præcognita, prædicatum & subiectum: & nisi sciatur, quid significet medium, eiusque connexio cum utroque extremo; & hoc est tertium præcognitum, scilicet præmissæ: ergo tria sunt præcognita, prædicatum, subiectum, & præmissæ.

Obiectio 1. & eius solutio. Neque dicas primò. Tot sunt præcognita, quot sunt præcognitiones; sicut quot sunt albedines, tot sunt alba: sed quatuor sunt præcognitiones: ergo quatuor præcognita. Distinguo maiorem. Tot sunt præcognita formaliter sumpta, quot sunt præcognitiones, concedo maiorem; tot sunt præcognita materialiter sumpta, nego maiorem. Præcognita formaliter voco ea, quæ præcognoscuntur; & de his non hic queritur. Præcognita materialiter voco ea de quibus aliquid præcognoscitur, & hæc assero esse tria.

Obiectio 2. & eius solutio. Neque dicas secundò. Medius terminus non minus debet esse præcognitum distinctum à præmissis, quam prædicatum & subiectum: sed prædicatum, & subiectum sunt præcognita distincta à præmissis: ergo & medium. Nego enim maiorem, quia medius terminus non debet præcognosci extra præmissas; prædicatum autem, & subiectum debent præcognosci extra præmissas, quatenus sunt partes questionis. Si autem utræcas, vim illatiua debere præcognosciri, atque adeò plura esse præcognita, quam tria. Respondeo, nos hæc solùm agere de præcognitis, que se tenent ex parte materia, non autem de præcognitis, quæ se tenent ex parte formæ, sicut vis illatiua: connoxio autem prædicati & subiecti non est præcognitio, sed quæstio, & finis demonstrationis.

Obiectio 3. & eius solutio. Neque dicas tertio, axiomata, seu propositiones vniuersalissimas, sub quibus continentur præmissæ particulares, debere necessariò præcognosci, vt infallibilis sit conclusio: ergo plura erunt præcognita, quam tria. Nego enim antecedens, quia in ordine ad conclusionem non est necesse actu cognoscere propositiones illas vniuersales, sed tantum in ordine ad discursum, quo probentur illæ præmissæ, in quo hæc axiomata erunt præcognita, quia erunt præmissæ.

Dico quintò. De subiecto debet necessariò præcognosci quid nominis, & communiter, an sit; id est, an sit ens verum, an fictum. Ratio est, quia non potest cognosci proprietas alicuius rei, nisi sciam, quid significet illa res, & illam non esse aliquid fictum: ergo de subiecto debet præcognosci quid nominis, & an sit, nisi demonstretur possilitas alicuius rei; tunc enim satis est præcognosci quid nominis; non nego tamen aliquando debere præcognosci quid sit, quando proprietas per definitionem probatur; sed dixi quod communiter necessarium est ad omnem demonstrationem de subiecto præcognosci.

De prædicato, vt est secundum præcognitum, debet necessariò præcognosci quid nominis, quia de eo cognoscitur in conclusione, an sit. De præmissis debet præcognosci quid nominis, & an sint verè, quia propter illas assentimur veritati conclusio.

A fionis: ergo illæ debent præcognosci verè, & multò magis quid significant.

Dico sextò. Dux tantum præcognitiones universaliter ad omnem discursum sunt necessaria, *Dux præcognitiones quid nominis, & an sit. Aliæ vero quamvis ad aliæ ne essentia.*

Ratio manifesta est, quia multa sunt demonstrationes, in quibus de subiecto, prædicato, & præmissis debet solùm præcognosci, quid nominis, & an sit, vt patet ex conclusione quinta.

SECTIO III.

De subiecto scientia, & demonstrationis.

B **O**biectum scientie aliud est complexum, & est conclusio tota demonstrationis obiectum summa scientie dí-
-pta: aliud incomplexum, & est minus extremum usit. conclusionis demonstratiæ, soletque appellari magis propriæ subiectum scientie, de quo hic querimus, quænam res possit esse illud minus extre-
-num, siue de qua re possit scientia haberri.

Dico primò. De ente rationis, & puro nihilo *Conclusio non potest haberi scientia perfecta totalis, sed im- bipartit.* imperfecta tantum, & secundariò per reductionem ad ens reale; ideoque subiectum perfectum demon- strationis est solùm ens reale: ens autem sicutum po- test esse subiectum demonstrationis imperfectæ.

C Ratio primæ partis est, quia subiectum scientie *Pars 1. probatur.* debet habere causas, & proprietates reales: scientia enim est cognitione rei per causam: sed ens sicutum nullas habet causas, & proprietates reales, vt patet ergo non potest haberi de eo perfecta scientia. Deinde scibilitas est proprietas entis realis, sicut in- telligibilitas; & hoc aperte doceat Philosophus 4. & 11. Metaph. cap. 1. & subscripti communiter omnes Philosophi.

Ratio secunda partis est, quia entia rationis *Pars 2. probatur.* sive considerantur in scientiis ut in Logica, & Meta- physica. Deinde possunt de non ente multa certò cognosci, v.g. quod non ens nullas habeat reales proprietates, quod sit cognoscibile secundariò, quod non sit existens: ergo scientia partialis & imperfecta potest dari de non ente. Nomine autem scientie hic non intelligimus cognitionem rei per causam necessariam, sed quilibet cognitionem discursuum evidenter.

Dico secundò. Subiectum demonstrationis, & *Conclusio scientie non debet esse ens per se, sed dari potest negativa.* scientie non debet esse ens per se, sed dari potest scientie de ente per accidens, quod habet unitatem bipartitam: aliquam ordinis: de aggregato autem per accidens materialiter sumptum non datur scientia. Quid & quotuplex sit ens per accidens in categoriis di- etum est.

E Ratio primæ partis est, quia multæ scientie con- siderant ens per accidens, vt Medicina considerat *Ratio pri- mæ partis.* animal, quatenus sanabile; Moralis hominem, quatenus capacem beatitudinis; Politica Rempu- blicam, Arithmetica numerum, Musica numerum sonorum: sed hæc omnia sunt entia per accidens ordinata: ergo ens per accidens ordinatum potest esse subiectum scientie.

Ratio secundæ partis est, quia ens aggregatum per accidens sumptum materialiter, v.g. acernus la- pidum, non habet viellas proprietates necessarias: ergo materialiter sumptum non est scibile. Materialiter, inquam, sumptum; nam sumptum formaliter potest habere veras proprietates, v.g. quod habeat multas essentias completas; & vt sic est aliquid scibile.

Secundæ partis ratio.

80 Philosophiæ Peripateticæ Liber I.

Conclusio affirmativa.

Dico tertio. Subiectum scientiæ, & demonstrationis, si sit aliquid creatum, debet esse aliquid commune, vel aliquid purè singulare secundum aliquam proprietatem communem: v.g. de Petro, ut Petrus est, non potest dari demonstratio, nec scientia de Petro autem, vt homo est, potest dari scientia: unde sit, vt de singularibus non datur scientia primæ, & propriæ; sed tantum secundariæ, & communiter.

Probatur.

Ratio est, quia ens planè contingens, quod nullas habet proprietates necessarias, non potest sciri: sed singulare vt sic, est ens planè contingens, neque villes habet proprietates necessarias, prater communes & essentiales: ergo singulare non potest sciri, nisi secundum proprietates communes, & essentiales.

Obiectio prima & refutatio.

Neque dicas primò, singularitatem esse aliquid scibile; hoc enim fatetur: sed singularitas sumpta in communione non est aliquid purè singulare.

Secunda illius responsio.

Neque dicas secundò, de Deo posse haberi scientiam, cum tamen sit ens singulare; hoc enim concedo: propterea in conclusione addidisti *sit aliquid creatum*. Certum enim est, posse dari scientiam de Deo, cum sit ens necessarium, & habeat veras proprietates demonstrabiles per causam virtutalem, vt diceretur inferius. Aduerte autem nos huc semper loqui de scientia proprie dicta omnino immutabili. Nam si scientia significet notitiam certam, & claram, potest dari scientia de singularibus; quo pacto diximus propositiones de futuris esse determinatè veras, sed hoc nomen scientiæ latius sumitur.

Conclusio affirmativa.

Dico quartò. Subiectum scientiæ, & demonstrationis debet esse incorruptibile, & aeternum, id est invariabile secundum essentialia praedicata, non quantum ad existentiam realem actualem. Ita Aristoteles *primo posteriorum, cap. septimo, & sexto Ethic. capt. tertio*.

Probatur.

Ratio est, quia si obiectum scientiæ non sit invariabile, scientia non erit certa, & infallibilis, id est que in definitione scientiæ additur, illius obiectum non posse aliter se habere. Neque dicas, de rebus corruptibilibus dati scientiam; Physica enim est fere tota de rebus corruptibilibus. Respondeo enim, dari scientiam de rebus, quæ sunt corruptibiles secundum existentiam actualem, sed incorruptibiles secundum veritatem predicatorum essentialium; quia propositiones essentiales de illis semper sunt vera. Huiusmodi est totum obiectum Physicae.

SECTIO IV.

Maius extrellum demonstrationis.

Vidimus quænam res possit esse subiectum scientia, sive de quibus possit aliquid sciri: videndum superest quænam res sciri possint de huiusmodi subiecto.

Conclusio prima.

Dico primò. Prædicatum demonstrationis à priori perfectissimum, que potissima dicitur, necessariò est prima passio subiecti, id est illa proprietas, qua immediate fluit ab essentia: v.g. vt de homine sit demonstratio potissima, prædicatum illius demonstrationis debet esse, *discursuum*, quod immediate fluit ab essenti hominis; & ab eo fluit admiratum, ab admiratio risibile; atque ita si risibile, vel admiratum sint prædicta demonstrationis, poterunt illa quidem esse à priori, sed non potissima.

Probatur.

Ratio est, quia illa dicitur demonstratio potissima, in qua prima passio demonstratur de subiecto per differentiam essentiale.

A Dico secundò. Prædicatum demonstrationis à priori, quæ non est potissima, potest esse quæcumque præfatio manans ab essenti subiecti.

Ratio est, quia possunt proprietates probari per Probatur, essentiam rei tanquam per veram causam: ergo possunt demonstrari à priori.

Dico tertio. Prædicatum essentiale metaphysicum (id est pars definitionis) potest demonstrari à priori per causam extrinsecam, non per causam intrinsecam, v.g. rationalitas potest à priori demonstrari de homine per causam finalem, & efficientem (qua vocantur causa extrinsecæ) non autem per causam materiale, vel formale (qua dicuntur causa intrinsecæ.)

Ratio prima partis est, quia prædicatum essentiale metaphysicum habet veram causam extrinsecam, propter quam necessariò conuenit subiecto.

B V.g. rationalitas habet causam finalem, scilicet beatitudinem, propter quam necessariò conuenit homini. Dominus habet causam finalem, propter quam ex testo & parietibus debet construi; quæ causa finalis est propulsatio iniuriarum aëris: ergo prædicatum essentiale potest demonstrari à priori de aliqua re, cui conuenit.

Ratio secunda partis est, quia essentia rei est primum in re, id est, nihil habet se prius intrinsecum cunctæ partis, rei: ergo essentia rei non potest probari per causam intrinsecam de ipsa re.

Neque dicas: *Hæc demonstratio est verè à priori, Omne rationale est sensituum; omnis homo est rationalis: ergo est sensitum.* In ea enim medium est differentia constitutiva subiecti: ergo prædicatum essentiale potest probari per causam intrinsecam.

Respondeo illam demonstrationem esse à posteriori, quamvis medium sit differentia constitutiva subiecti; medium enim non est causa prædicati, sed aliquid eo posterius, cum medium sit gradus inferior, prædicatum autem sit gradus superior.

Dico quartò. Prædicatum aliquod essentiale, **C** **Conclusio falso.** medium physicum, potest demonstrari per causam intrinsecam subiecto, de quo demonstratur.

Ratio est, quia forma substantialis est essentialis composite physico: sed illa potest demonstrari per materiali, qua est causa intrinsecæ compositi, v.g. si dicas: *Omne quod habet materiali, habet formam: cœlum habet materiali; ergo habet formam.* *Omne quod habet corpus organicum, habet animam: equus habet corpus organicum; ergo habet animam.* Quæ demonstrationes sunt verè à priori: ergo prædicatum aliquod essentiale physicum potest demonstrari per causam intrinsecam. Neque dicas, essentiam rei non posse demonstrari à priori, quia nihil est in re prius ipsa essentia; & clare Aristoteles docet, non posse de aliqua re demonstrari à priori, quid est; hoc enim intelligendum est vel de tota essentia, vel de prædicto essentiali metaphysico, non autem de prædicto essentiali physico.

Dico quintò. Tota definitio potest demonstrari **E** **Conclusio** per causam extrinsecam, non per causam intrinsecam.

Ratio est, quia definitio conuenit rei per aliquam causam extrinsecam: ergo potest per eam demonstrari. Sic demonstrare possumus dominum esse composite articiale ex parietibus & testo per finem ipsius dominus. Quod autem demonstrari non possit per causam intrinsecam, ratio est, quia in ipsa definitio ad quarè sumpta continetur omnia, quæ sunt de essenti rei, alioqui esset diminuta: ergo si definitio demonstraretur per aliquid intrinsecum, demonstrabitur per seipsum; & in hoc sensu dixit

Disp. V. Quæst. vnic. de Demonstratione. 81

dixit Philosophus, non posse à priori demonstrari quid est, quia pateretur principium.

Neque dicas. Existencia Dei propterea non potest demonstrari à priori vlo modo, quia est de essentia Dei; imo est ipsa Dei definitio: ergo prædicatum essentiale, & definitio non possunt vlo modo probari à priori.

Resp. Distinguo consequiam, concedo antecedens: nullum prædicatum essentiale Deo potest probari à priori, concedo; essentiale creaturæ, nego: quia existentia v.g. qua Deo essentialis est, non potest probari à priori per causam intrinsecam, nihil enim est in re prius essentia; neque per causam extrinsecam, quia Deus non habet causam extrinsecam; ideoque nullo modo probari potest à priori existentia Dei, vel vllum eius prædicatum essentiale. At vrd definitio, & essentia rei create habet causam extrinsecam, per quam etiam probari potest.

De prædicto demonstrationis à posteriori nihil opus est dicere, cùm constet illud esse vel causam medi, vel aliquid aliud necessariò connexum aliquo modo.

SECTIO V.

De medio demonstrationis, & scientie.

Demonstrations extrema. **E**xrema demonstrationis sunt subiectum, & prædicatum, que hæc tenus exposuimus. Cùm autem non sint membra demonstrationis, nisi quantum per medium aliquod cognoscuntur, opera pretium est inquirere, quale medium ad veram scientiam requiratur. Primo quidem in genere: secundo ad demonstrationem propter quid: tertio ad demonstrationem quia.

Affirmatio affirmans. Dico primo, medium cuiuscunque demonstrationis debet esse necessarium, id est necessariò coniunctum cum prædicato & subiecto conclusionis.

Necessarium quid. Obserua, necessarium illud dici, quod implicat contradictionem alter se habere: medium ergo illud dicetur necessarium, quod implicat contradictionem non esse coniunctum cum maiori, & minori extremo. Propositio illa est necessaria, cuius prædicatum ita vnitur subiecto, ut implicet non vniuersitatem: haec necessitas vocari etiam solet infallibilitas, & certudo obiectiva; scilicet ipsa res prot non potest se aliter habere. De formalí certitudine infra dicam.

Ratio. Ratio conclusionis est, quia medium demonstrationis debet esse tale, ut ex evidenti, & necessaria connexione sui cum extremis, certò & euidenter inferat coniunctionem eorumdem in conclusione: sed non potest inferre necessarium illam connexionem, nisi sit necessarium: ergo medium cuiuscunque demonstrationis debet esse necessarium.

Instantia. Neque dicas: Hæc est vera demonstratio: *Quiescuntque inter Solem & Lunam interponitur terra, si eclipsis: sed quando Sol, & Luna deuenient ad eam puncta, que dicuntur caput, & cauda draconis, terra interponitur inter terramque: ergo tunc sit eclipsis.* Et tamen medium huius demonstrationis non est necessarium: ergo medium demonstrationis non deber esse necessarium.

Satisfactio. Respondeo, illam esse demonstrationem non absolvè, sed ex suppositione statu rerum, quo supposito medium illud est necessaria causa eclipsis; medium ergo est necessarium ex suppositione, sicut conclusio est demonstrativa ex suppositione. Quem autem gradum necessitatis exigat habere medium,

Adicetur sectione sexta commodiū, cùm totam necessitatē præmissarum exponemus.

Dico secundò. In omni demonstratione medium debet esse causa cognoscendi prædicatum conclusionis. Causa alia dicitur cognoscenda, alia effonda. Causa cognoscendi illa est, quæ dicit nos incognitum rei ignota; v.g. gemitus est causa doloris, non effendi, sed cognoscendi; dicit enim nos in cognitionem doloris, cuius est signum. Causa vrd effendi dicit illa, quæ dat esse ipsi rei, ut ignis est causa caloris, & dolor causa gemitum. Quo posito certum est, medium esse causam cognoscendi in qualibet demonstratione, quia est ratio deducens intellectum in cognitionem conclusionis ignota; quod carer difficultate. Venio autem ad demonstrationem propter quid, de cuius medio multo grauior est controvrsia.

Dico tertiod. Medium demonstrationis propter quid, debet esse causa effendi prædicti conclusionis; sufficit autem ut sit causa virtualis.

Causa actualis dicitur, quæ vere producit effectum a se distinctum, ut Sol actualis est causa luminis per aërem producti. Causa virtualis dicitur ea, quæ non producit quidem id, cuius dicitur causa, nec ab eo distinguuntur; se tamen illud haberet causam aliquam, non aliam haberet quam illam: v.g. immutabilitas Dei dicitur causa virtualis aternitatis, quia non distinguuntur quidem ab illa, nec eam vlo modo producit; si tamen aternitas haberet aliquam causam, non aliam haberet, quam immutabilitatem, id est immutabilitas infert aternitatem. Breuius etiam causa virtualis dici posset illa, quæ infert aliam, à qua tamen non distinguuntur realiter. Hoc posito,

Ratio prima pro medio demonstrationis à priori. Ratio, cur medium demonstrationis à priori sit necessariò causa effendi, est quia demonstratio propter quid, differt à demonstratione à posteriori: sed in demonstratione à posteriori medium est causa cognoscendi: ergo in demonstratione à priori medium est causa non solum cognoscendi, sed etiam effendi.

Causa virtus sufficit. Ratio, cur sufficiat causa virtualis, est quia illa est demonstratio à priori, quæ ostendit propter quid res sit necessariò: sed vbi causa virtualis est medium, ostenditur propter quid res sit necessariò; affertur enim aliquid, quo posito impossibile est rem non esse: ergo est demonstratio tunc à priori, quando medium causa est virtualis.

Confirmatur, quia Metaphysica, & Theologia naturalis est vera scientia: sed non procedit nisi per causas virtuales: ergo sufficiunt causæ virtuales.

Postremò hæc demonstratio: *Omnis immutabilis est aeternus: Deus est immutabilis: ergo est aeternus;* non est syllogismus tantum probabilis, cùm concludat necessariò; non est sophisticus: ergo est demonstrativus.

Conclusio bipartita. Dico quartò. Causa remota minus latè patens potest esse medium demonstrationis propter quid, causa vrd remota latius patens non potest esse medium demonstrationis nisi à posteriori.

Causa proxima & remota definitione. Obserua primo, causam proximam illam dici, *Inter quam & effectum non intercedit alia causa*, ut calor est causa caloris alterius: causam remotam illam dici, *Inter quam & effectum intercedit alia causa*.

Causa remota ratione. Obserua secundò, causam remotam aliam esse adæquatam, aliam inadæquatam. Adæquata causa motæ dililla est, quæ convertitur cum effectu, ut rationalitas plex accessus est causa adæquata risibilitatis; nihil enim est risibile, quod non sit rationale: nihil rationale, quod non

Causæ inadæquatae duplex acceptio. non sit risibile. Causa inadæquata illa est, que non conuertitur cum effectu, vt natura sensitiva est causa inadæquata respirationis; multa enim animalia sentiunt, & non respirant.

Obserua tertid, causam inadæquatam aliam esse superiorum, id est magis latè parentem; aliam esse inferiorem, id est minus latè parentem. Causa superior est, que non infert quidem effectum, sed positi effectu infertur: v. g. animalitas non infert respirationem, sed posita respiratione infertur animalitas. Causa inferior illa est, quæ infert effectum, & tamen ab effectu non infertur; vt vinum est causa saltationis, quia illam infert, quamvis ab illa non inferatur. Rufus autem causa inadæquata alia est necessariò coniuncta, vt animalitas est causa respirationis; alia non est necessariò coniuncta, vt saltatio respectu vini, à quo non necessariò infertur. Hoc posito

Ratio primæ partis. Ratio prima partis est, quia quotiescumque conclusio infertur ex medio, tanquam ex causa inferente effectum, est vera demonstratio à priori: sed quoties medium est causa remota inferior, conclusio infertur tanquam ex causa; causa enim remota inferior illa est, quia verè infert effectum, quamvis ab eo non inferatur: ergo effectus sequitur ex ea, tanquam ex causa, & sic est demonstratio à priori.

Ratio secundæ partis. Ratio secundæ partis est, quia quoties effectus non sequitur ex causa, vt causa, non est demonstratio à priori, sed à posteriori; sed quando medium est causa superior, effectus non sequitur ex causa vt causa, quia superior causa illa dicitur, quæ non infert effectum: ergo non est demonstratio à priori.

Quod autem sit demonstratio à posteriori, probatur, quia quando aliquid infertur necessariò ex alio, tunc est vera demonstratio: sed conclusio infertur necessariò ex præmissis continentibus causam superiorem; nam si in iis effectus infertur sicut ex negatione prædicati superioris, sequitur negatio prædicati inferioris; v. g. sicut ex negatione sensitivæ probatur negatio rationalis: ergo est vera demonstratio à posteriori. Minor probatur, quia licet non inferat effectum causa illa, negatio tamen illius infert negationem effectus; quamvis enim animalitas non inferat respirationem, negatio tamen animalitatis infert negationem respirationis.

Ex quo inferes, ad demonstrationem proper quid, sufficere causam proximam, vel causam remotam adæquatam, sive reciprocam; quia nemo negat hanc esse veram demonstrationem à priori: Omne rationale est risibile; & tamen est per causam adæquatam reciprocum.

Affertio 5. bipartita. Dico quinto. Medium demonstrationis à priori non potest esse quodlibet genus causa, sed sola causa efficiens, & finalis prædicati conclusionis; causa verè materialis, & formalis propriæ dictæ non possunt esse medium huius demonstrationis.

Ratio primæ partis. Ratio primæ partis est, quia primò Aristotele cap. 1. lib. 2. ait, medium debere esse causam extrinsecam, v. g. hæc est vera demonstratio à causa efficiente, cum calor probatur per ignem; cum risibile probatur per rationem. Per causam autem finalem duitas demonstrari potest de dentibus, quia debent cibos minuere, & in moralibus alia multa: ergo causa efficiens, & finalis possunt esse medium demonstrationis.

Ratio secundæ partis. Ratio secundæ partis est, quia medium debet esse aliquid distinctum à subiecto, & prædicato conclusionis: sed causa materialis propriæ dictæ ipsius accidentis, est ipsum subiectum accidentis, quod est subiectum conclusionis: causa verè formalis pro-

A priò dicta ipsius accidentis est prædicatum conclusionis; nam est ipsa entitas accidentis: ergo causa materialis, & formalis propriæ dictæ non est medium demonstrationis à priori.

Causa verè materialis impropriæ dictæ est ipsa effientia rei, à qua emanant proprietates tanquam à fundamento; causa formalis impropriæ dictæ est forma constitutiva totius compositi, quod est subiectum accidentis. Et hæc possunt esse medium demonstrationis à priori. A causa materiali impropriæ dictæ sunt ea demonstrationes: Omne materiale est corruptibile: sed elementum est materiale: ergo est corruptibile. Item: Quidquid est rotundum, & successivè applicatur corpori luminoso, illuminatur successivè: sed Luna est rotunda, & successivè applicatur Soli: ergo successivè illuminatur. Figura enim est dispositio sc̄ tenens ex parte materiae. A causa formali sunt hæc demonstrationes: Omne compositum quod habet formam exiguum perpetua connexionis cum materia, est incorruptibile: cælum habet huiusmodi formam: ergo cælum est incorruptibile. Item: Omne corpus, quod habet animam rationalem, exigit hoc, & hac organa: sed corpus humanum habet animam rationalem: ergo exigit hoc, & hac organa.

Dico sexto. Medium demonstrationis à priori non est semper definitio formalis subiecti; potest tamen esse definitio formalis prædicati. Nomine definitionis, non intelligitur integra definitio rei, sed tantum pars definitionis.

C Ratio primæ partis est, quia in demonstrationibus vbi secunda passio probatur per primam, vel tertia per secundam, medium non est definitio formalis subiecti, vt patet; prima enim passio non est differentia essentialis subiecti: ergo non requiritur in omni demonstratione, vt medium sit formaliter definitio subiecti.

Ratio secundæ partis. Ratio secundæ partis est, quia potest demonstrari v. g. hominem esse discutendum per definitionem ipsius discutendi, quia scilicet est aptus ad discendum. Tunc autem medium erit formalis definitio prædicati. Deinde, quia illa definitio est aliquo modo causa, cur prædicatum insit subiecto: ergo potest esse medium demonstrationis à priori.

D Neque dicas. Causa formalis propriæ dictæ prædicati non potest esse medium demonstrationis à priori, vt nuper diximus; hoc enim distinguo: si causa formalis significet ipsam entitatem accidentis, concedo; si significet definitionem, nego: hæc enim erit causa formalis tantum impropriæ dictæ, quæ potest esse medium demonstrationis à priori.

Dico septimo. Medium demonstrationis potissimum est definitio formalis subiecti, & causalis prædicati.

E Ratio est, quia in demonstratione potissimum medium est differentia constitutiva subiecti, & prædicati est prima proprietas subiecti: sed hæc differentia est definitio formalis subiecti, & causalis prædicati: ergo, &c.

Dico octavo. Medium demonstrationis à posteriori potest esse quidquid non est causa prædicati conclusionis, modò necessariò sit coniunctum, sive sit effectus, sive signum, sive aliud concomitantē se habens, sive causa remota superior.

F Ratio est, quia quoties demonstratio non est à priori, est à posteriori: sed quando medium non est causa, vel est causa remota superior, non est demonstratio à priori, vt probatum est: ergo medium demonstrationis à posteriori potest esse quidquid non est causa, vel est causa latius patens. Quatuor ergo genera demonstrationis à posteriori assignari possunt. Primo, quando medium est effectus prædicati conclusionis,

Causa materialis impropriæ dictæ, & causa formalis impropriæ dictæ quid finit.

Conclusio 6. bipartita.

Ratio primæ partis.

Ratio secundæ partis.

Obiectio.

Ei satisficit.

Conclusio 7.

Conclusio 8.

Ratio 1.

Quatuor genera demonstrationis assignantur.

conclusionis, quando scilicet nobis antea notum est effectum esse, & inde inferimus, dari talem causam, ex qua talis effectus prouenit: v.g. ex eo quod dies est, arguimus præsentiam solis. Neque dicas, tunc peti principium, cum à posteriori recurrimus ad aliud prius; hoc enim verum tantum est, quando posterius est æquè ignotum ac prius: nos autem supponimus, effectum esse notiorem causam, saltem quoad nos. Secundò, quando medium non est effectus prædicti conclusionis, sed signum, & vocari solet demonstratio à signo. Tertiò, quando medium est aliud concomitante se habens, neque prius, neque posterius, ut cum vna relatio mutua demonstratur per aliam, vel vna passio per aliam, v.g. flebile per risibile. Quartò, quando medium est causa remota latius patens; vt si probes respirationem per animalitatem.

SECTIO VI.

Præmissæ demonstrationis in genere.

PArtes demonstrationis incomplexas hactenus declarauimus, ex quibus conficiuntur propositiones complexæ conflantes proxime ipsam demonstrationem. Conditiones illarum plurimas attulit Aristoteles: primò vt sint verae: secundò vt sint certæ: tertio vt euidentes: quartò vt propriæ. Sed quia fundatur tota doctrina Philosophi in eo celeberrimo axiomate, *Propriet quod unumquodque tale, & illud magis, quomodo verum.*

Demonstrations conditiones multiplices.

Axiomatics explicatio.

Axiomatics tres conditiones.

Dico primò. Aristotelis axioma significat omnem causam esse perfectiorum effectu à se productu, tum propter independentiam, tum propter perfectionem entitatiæ maiorem; & est verum in omnibus causis, modo debitæ adhuc conditiones.

Obserua, tres exigunt conditions, ut axioma hoc verum sit. Prima est, ut ea perfectio, in qua comparantur causa & effectus, sit capax intensionis, & extensionis; si enim extendatur, causa erit extensiōnē; si intendatur, causa erit intensior quam effectus. Defectu illius conditionis non licet dicere, *Filius est bono propter patrem: ergo pater est magis bono, quam filius;* nam humanitas non suscipit magis, & minus. Secunda conditio est, ut ea perfectio, in qua sit comparatio, conueniat tum causa, tum effectus; id est non valet, *Homo est ebrius propter vnum: ergo vinum est magis ebrium.* Terra est calid. propter solem: ergo sol est magis calidus; quia vinum non est capax ebrietatis, & sol non est capax caloris. Tertia est, ut ea perfectio conueniat causa, primò & per se, effectui autem non aliunde conueniat, quam per talem causam; id est non valet, *Discipulus est doctus propter magistrum: ergo magister est magis doctus.* Non valet, inquam, quia discipulus potest esse doctus aliunde, quam à magistro. Suarez igitur *loco citato*, existimat, nihil aliud significari hoc axiome, quam quod causa nobiliori modo participet perfectionem à se productam, eo quod effectus illam participet dependenter à causa, causa verò indepen-

A denter ab effectu: participare autem independenter aliquam perfectionem, est nobiliori modo particpare. Nos cum Albertino dicimus significari prætereà, quod causa non solum nobiliori modo participet perfectionem à se productam, sed etiam illam maiorem participet, & intensiorem, modò tres illæ conditions adhuc, idque in omni causarum genere, contra Hurradum *disp. 11. sct. 3.* qui ait, *valere hoc axioma tantum in causa finali.*

Ratiō autem est, quia nullus potest affiri casus, probatur in quo verum illud non sit, modò tres illæ conditions reperiantur: ergo debet intelligi non solum de nobiliori modo, sed de maiori perfectione. Antecedens probatur inductione.

B Primi in causa vniuersis nunquam causa producit effectum sibi æqualem in intensione, v.g. ignis nunquam prouidit in manu calorem suo calori æqualem: sol non prouidit in aere splendorem æqualem suo: ergo causa est intensius perfectior effectu. Neque dicas, ignis generare ignem sibi similem; fateor enim non valere axioma in eo causa defectu prima conditionis; forma enim substantialis ignis non suscipit magis, & minus. Neque addas, effectum vniuersum esse æquè perfectum ac suam causam; hoc enim distinguo: est æquè perfectus quod essentiam, concedo; quod gradum intensionis, nego. Sed ea de re in libris de ortu & interitu fuisse erit, & opportunitas disputationis.

C Secundò in causa finali valet: *Propter beatitudinem dolores sunt appetibilis: ergo beatitudo est magis nali appetibilis.* Non valet autem si dicas: *Homo propter beatitudinem orat: ergo beatitudo magis orat;* deest enim secunda conditio; nam orare non est perfectio, quae conuenire possit beatitudini. Neque obstat, si dicas, medium sèpè appetibilius esse, quam finem, ut si quis oret Deum, ut furetur; deest enim tercia conditio, cum effectus habeat perfectionem suam aliunde quam à fine.

Tertiod in causa formalis: *Sol est pulcher propter lucem: ergo lux est magis pulchra.* Si autem dicas: *Homo est calidus propter calorem: ergo calor est magis calidus,* non valebit defectu secunda conditionis, quia requirit ut eadem perfectio secundum rem, & nomen conueniat cause, & effectui: esse, autem calidum non conuenit calor.

D Quartò in causa materiali: *Vas lucet propter aurum: ergo aurum magis lucet.* Non valet autem si dicas: *Homo propter materiam est corruptibilis: ergo materia est magis corruptibilis;* deest enim secunda conditio, quia materia non conuenit corruptibilitas.

Quintò in causa efficienti: *Corpus mixtum gravitat propter terram: ergo terra magis gravitat.* In causa efficienti. Non valebit defectu secunda conditionis, quia gravitas non conuenit terra.

Dico primò. Præmissæ demonstrationis debent præmissarū veritas vnde necessariā esse vera.

E Ratio est, quia conclusio ut deducta debet fieri, & cognosci vera per præmissas: sed præmissæ non possunt dare veritatem, quam ipse non habent; ergo debent esse verae.

Confirmatur, ut conclusio formaliter sumpta sit. Confirmatio vera, op̄eret ut assentiam vniōis extremorum inter se propter vniōem illorum cum medio: sed si præmissæ sint falsæ, non possumus assentiri vniōi extremorum.

extremorum inter se propter unionem illorum cum medio: sed si præmissæ sint falsæ, non possumus assentiri unioni extremorum inter se propter unionem illorum cum medio; non enim illi medio vniuntur: ergo debent esse verae.

Obiectio & eius solutio.

Neque dicas, ex falso præmissis sequi posse veram conclusionem, ut si dicas: *Omnis lapis est substantia: omnis homo est lapis: ergo omnis homo est substantia.* Vbi minor est falsa, & conclusio vera. Respondeo enim supra, ex falso præmissis posse sequi conclusionem veram materialiter sumptam, non autem sumptam formaliter, ut ex præmissis deducatur. Conclusionem autem demonstrationis debet esse vera, ut deducta, non tantum materialiter sumpta; & hoc controveneri caret. Videndum supereft, quomodo præmissa debeant esse veriores conclusiones.

Affertio 2.
de veritate
præmissa-
rum, bipar-
tita.

Dico secundò. Si veritas sumatur formaliter, præmissæ non sunt veriores conclusiones: si autem sumatur fundamentaliter, ita ut significet infallibilitatem, præmissæ sunt veriores conclusiones. Veritas sumpta formaliter est *conformatas cognitionis cum re cognita*: veritas fundamentaliter sumpta, est *necessitas & infallibilitas ipsius rei*. Primo modo negat conclusio, posse unum esse verius alio, sed illam veritatem dicit esse indiuisibilem. Secundo autem modo sumptam veritatem affert non confitente in indiuisibili, sed unum posse esse verius alio fundamentaliter, id est infallibilius, & magis necessarium; sicut fides dicitur esse prior scientiæ, id est, infallibilior; & verius esse quod Deus sit, quam quod homo existat.

**Ratio pri-
mae partis.**

Ratio prima partis est, quia conformitas conceputus cum obiecto consistit in indiuisibili: ergo nihil potest esse formaliter verius alio, sicut unum punctum non potest dici maius alio, eo quod utrumque sit indiuisibile. Probo antecedens. Conformatas est quædam æqualitas duorum: sed æqualitas consistit in indiuisibili ergo conformatas consistit in indiuisibili.

Secundò, si aliqua esset causa, cur aliquid deberet esse verius alio, esset quia est perfectius: sed hoc non facit verius, quia v.g. duo palmi aurei non magis sunt æquales, quam duo palmi lignici: ergo unum non est verius alio veritate formalis.

**Ratio secun-
dae partis.**

Ratio secunda partis est, quia præmissæ sunt magis infallibiles, & evidentes conclusiones, quæ per illas sit evidens, & infallibilis, ut probabitur in sequentibus: ergo sunt veriores fundamentaliter, id est perfectius & infallibilis veræ. Deinde communiter dicitur, verius esse quod Deus sit Trinus, quam quod paries sit albus, & ita de reliquis.

Obiectio 1.
& eius so-
lutio.

Obiectio secundò. Potest unus actus certior esse, & eidem actio alio: ergo potest esse verior. Respondeo, nego consequiam, quia veritas est æqualitas, id est in indiuisibili sita est: falsitas autem, cum sit recessus, non consistit in indiuisibili; possum enim v.g. recedere magis aut minus à parte, quamvis illum non possim tangere nisi uno modo. Pariter non nisi uno modo res est vera, quamvis possit multipliciter esse falsa.

Obiectio 2.
& eius so-
lutio.

Obiectio secundò. Potest unus actus certior esse, & eidem actio alio: ergo potest esse verior. Respondeo, nego consequiam, dicitur enim est inter veritatem, quæ est æqualitas; & certitudinem, quæ est infallibilitas, quod veritas consistat in indiuisibili, infallibilitas autem, & claritas suscipiant magis & minus, ut dicam §. 4.

Obiectio 3.

Obiectio tertio. Unus actus voluntatis potest esse melior, vel prior alio: ergo unus actus intellectus potest esse altero verior; sicut enim veritas consistit in indiuisibili, quæ est æqualitas, & con-

A formitas cum obiecto; ita bonitas consistere debet in indiuisibili, quia est conformatas cum recta ratione.

Respondeo, nego paritatem, quia bonitas est quidem conformatas rei cum recta ratione, sed includit præterea ipsam rei perfectionem; atque ita quatenus dicit solam conformatatem, consistit in indiuisibili; quatenus autem præterea includit perfectionem entitatiam rei, non consistit in indiuisibili: v.g. dare centum nummos pauperi, melius est quam dare unicum numnum, quia illa bonitas non solum includit conformatatem cum recta ratione, sed etiam perfectionem intrinsecam actus, quæ in uno maior est quam in alio. At veritas nihil includit præter conformatatem cum obiecto, si sumatur formaliter, ideoque consistit in indiuisibili.

Obiectio quartò. *Propter quod unumquodque rale,* Obiectio 4. & illud magis: sed conclusio vera est per præmissas: & eius responso.

Respondeo maiorem esse falsam, quando perfeccio illa non suscipit magis, & minus: veritas autem non suscipit magis & minus, sed in indiuisibili sita est; unde non valet argumentum ab axiome illo deductum.

S. III.

Quomodo debeant esse certæ, & necessaria.

C Dico primò. Præmissæ demonstrationis debent esse certæ certitudine formalis, tum essentialis, seu ex parte obiecti; tum accidentalis, seu ex parte subiecti.

Obserua primò, certitudinem formalem (de qua sola hinc loquimur) esse cognitionem intellectus ita veram, ut non possit esse falsa; in quo differt à certitudine obiectiva, quæ ut dicebam scilicet, est ipsum obiectum prout necessarium, & infallibile; & ideo non vocatur propriæ certitudo, quod nomen soli certitudini formalis propriæ conuenit, illa enim est actus intellectus, in quo solo dicitur esse certitudo, sicut & veritas. Certitudo ergo formalis est duplex. Alia essentialis, quæ vocatur certitudo.

D Ex parte obiecti; alia vero accidentalis, quæ vocatur certitudo ex parte subiecti, id est ex parte intellectus. Certitudo essentialis est cognitio, cuius obiectum est necessarium. Certitudo accidentalis est firma adhæsio intellectus ad aliquod obiectum sine formidine oppositi. Hanc utramque reperiri debet in præmissis demonstrationis, clarum est. Essentialis quidem, quia præmissæ habent obiectum necessarium, ut scilicet ostensum est: ergo ita sunt verae, ut non sint falsæ. Deinde si possint esse falsæ, conclusio ex iis deducatur possit esse falsa. Accidentaliter autem, quia præmissæ sunt ratio propter quam intellectus assentitur conclusioni sine formidine: ergo debet assentiri præmissis sine formidine. Quo posito supereft ut videamus, qualiter gradum certitudinis habent debeant præmissæ demonstrationis in generè. Nam, utrum sint certiores conclusiones, dicitur sequenti paragrapcho.

Obserua igitur secundò, tres ab Aristotele distinguuntur gradus necessitatis præmissarum. Primus est, ut sint de omni: secundus, ut sint per se: tertius ut sint de predicato universalissimo, & quaternus ipsum. Quæ tria figura illam exponenda sunt.

Dico secundò. Præmissæ demonstrationis debent esse de omni, non solum prioristice, sed etiam posterioristice.

Obserua propositionem de omni esse illam, cuius prædicatum

Conclusio

Prima.

Certitudo

formalis

quid sit.

prædicatum conuenit omnibus inferioribus subiecti, & semper; vt hæc propositio, *Homo est animal*, est de omni. Aristoteles sic illam explicat. Propositio de omni ea est, quæ dicitur de prædicato, quod est non in aliquo quidem, & in aliquo quidem; aut aliquando quidem, & non aliquando quidem. Requirit enim propositio de omni vniuersalitatem subiecti, & vniuersalitatem temporis; id est aliud est dictum de omni prioristicum, cuius prædicatum conuenit omnibus inferioribus subiecti, sed non semper, id est, quod habet vniuersalitatem subiecti, sed non temporis. Vocatur prioristicum, quia de illo agitur in libris Priorum. Dictum de omni posterioristicum illud est, quod conuenit omni subiecto, & semper, vel certe vplurimum, v. g. hominem habere quinque digitos, canescere in senectute, est dictum de omni posterioristicum, quia quamvis non conueniat semper omni homini, vplurimum tamen conuenit. Vocatur posterioristicum hoc dictum de omni, quia de illo agitur in libris Posteriorum.

Neque dicas: Illa, quæ dicuntur de Deo, non sunt vniuersalia; & tamen sunt demonstrativa. Respondeo enim ex Caietano, duobus modis posse aliquid esse de omni. Primo positiuè si conuenit esse de nat pluribus inferioribus; & hoc modo diuina omni duabus modis prædicta non sunt de omni. Secundò negatiuè, cum nihil potest sumi sub tali subiecto, de quo prædicatum non dicatur. Prædicata de Deo non sunt de omni positivè, sed solum negatiuè; quod sufficit ad demonstrationem.

Ratio ergo conclusionis est, quia propositiones demonstrativa debent esse necessaria: sed non possunt esse necessaria, nisi prædicatum sit de omni posterioristicè, id est, nisi conueniat omni & semper: ergo prædicatum debet esse de omni posterioristicè, & consequenter ipsæ præmissæ.

Dico tertio. Ad demonstrationem simpliciter loquendo non est necessarium ut propositiones sint in aliquo modo dicendi per se, sed ad perfectissimas necessarium est.

Dicitur per se, aliquando significare idem quid significat ac præcisè; aliquando idem ac non per aliud, aliquando modum producendi oppositum ei, quod est esse per accidens, & in eo sensu usurpatum hoc loco dico per se.

Nam propositio per se, illa dicitur, cuius prædicatum habet nexus essentiale cum subiecto, non quod sit de essentia subiecti, sed quod subiectum ex vi naturæ sua illud prædicatum exigat. Plus est ergo propositionem esse per se, quam esse de omni; estque maior gradus necessitatis: v. g. hæc propositio, *Cornu est niger*, est de omni; sed non est per se, quia cornu non exigit nigredinem ratione sua naturæ. Hæc verò, *Cornu est animal*, est de omni, & per se. Huiusmodi propositiones per se quatuor ex Aristotele habent modos, quos communiter dicimus modos dicendi per se.

Primus est quando prædicatum inest subiecto, & est de illius essentia, ac definitione. Hoc accidit quando prædicatum est vel definitio subiecti, vel pars definitionis, vt, *Homo est animal rationale*. Illa verò, *Omnis risibile est rationale*, non est in primo modo dicendi per se propriè, quia prædicatum illud, *rationale*, non inest subiecto; si tamen velis hanc conditionem excludere, erit reuerè in primo modo dicendi per se. Qui modus reperitur quidam in demonstratione potissima, quæ probat primam passionem de subiecto per differentiam constitutum, sed non est necessarius ad quacumque demonstrationem.

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

A Secundus modus dicendi per se est, cum subiectum est de definitione prædicati, sive quando præfatio prædicatur de subiecto; subiectum enim ingreditur definitionem proprietatis, vt, *Homo est risibilis*; eporter autem ut prædicatum sit accidens proprium conueniens soli. Cum vero dicitur, *Petrus est risibilis*; non est per se, quia Petrus non est de definitione risibilis: hic modus non est necessarius ad omnem demonstrationem, sed ad eam tantum, quæ demonstrat secundas passiones de subiecto, vt cum esse admirativum probatur per discursuum.

B Tertius modus dicendi per se est cum de primis, vel secundis substantiis prædicatur existentia, vt cum dicitur, *Homo est*; quæ propositiones id est dicuntur per se, quia subiectum habet per se tale prædicatum, scilicet existentiam; nam substantiae per se subsistunt, non autem in alio: accidentia sola existunt in alio. Hic modus dicendi per se, est ineptus ad demonstrationem de rebus creatis, quibus existentia conuenit accidentari; valere tamen potest quando demonstrantur passiones ipsius substantiae existentis.

C Quartus modus dicendi per se, est quando prædicatum est causa finalis, vel efficiens subiecti, sed necessariè coniuncta, vt, *Ingulatus interit*; interitus enim evidenter interficitur ex iugulatione.

Ex quibus omnibus satis pater, cur dixerim, præmissas cuiusvis demonstrationis non debere esse in uno modo dicendi per se; nam multæ possunt afferri demonstrationes, quarum præmissæ non sint in uno ex iis modis, quos assignauimus, non tantum à posteriori, sed etiam à priori; hæc enim est vera demonstratio: *Omnis risibile est rationale*: *Petrus est rationalis*: ergo, &c. Et tamen, vt dixi, maior non est in uno modo dicendi per se.

D Quod vero in demonstratione perfectissima præmissæ debeant esse in aliquo modo dicendi per se,clarum est; in ea enim prima passio probatur de subiecto per propriam subiecti essentiam; id est que maior propositio est in secundo modo dicendi per se, minor autem in primo; vt, *Omnis rationalis est discursuum: omnis homo est rationalis*: ergo, &c.

E Dico quartum. Non est necessarium ad quamlibet demonstrationem, ut præmissæ sint de predicato vniuersalissimo, & secundum quod ipsum; sed ad solam demonstrationem potissimam hoc requiritur.

Obserua, propositionem de predicato vniuersalissimo definiti ab Aristotele, *Cuius prædicatum est de omni per se, & quatenus ipsum*; id est propositio de predicato vniuersalissimo illa est, cuius prædicatum nec excedit subiectum, nec ab eo exceditur, sed est reciprocum, vt illa propositio: *Homo est rationalis*, est de predicato vniuersalissimo, quia rationale nec excedit hominem, nec ab eo exceditur; sed ista, *Homo est animal*, non est de predicato vniuersalissimo, quia animal latius patet, quam homo. Hoc prædicatum vocatur, *quatenus ipsum*, quia conuenit subiecto quatenus tale est, sive quatenus est talis specie. Vocatur etiam prædicatum vniuersalissimum, quia ita conuenit tali subiecto, vt non possit conuenire ulli, nisi ratione talis subiecti. Subiectum autem harum propositionum vocatur subiectum primum, quia eo primum posito ponitur prædicatum; & eo primum sublatu, tollitur; id estque prædicatum hoc debet esse vel definitio subiecti, vel differentia constitutiva, vel proprietas specifica, sive reciproca.

H *Ratio*

86 Philosophiæ Peripateticæ Liber I.

Ratio.

Ratio ergo conclusionis est, quia multæ demonstrationes sunt, in quibus non reperitur definitio subiecti, vel differentia constitutiva, nec proprietas specifica: v.g. si dicam, *Omne animal sentit: omnis homo est animal: ergo omnis homo sentit.* Ergo non omnis demonstratio exigit præmissas de predicato reciproco, sed sola demonstratio potissima, cuius medium est differentia constitutiva subiecti, & maius extrellum proprietas reciproca.

§. IV.

Quomodo debeant esse evidentes.

Conclusio.

Dico primò. Præmissa demonstrationis, saltem purè naturalis, id est distinctæ à Theologica, debent esse non solum certa, sed etiam evidentes. Ita Philosophus sèpè, qui ad scientiam exigit *evidentiam, & certitudinem.* Refragatur nonnulli Theologi afferentes ad rationem scientiæ sufficere certitudinem sine evidentiâ; Theologiam enim suam dicunt veram esse scientiam, quamvis sit incuidens.

Evidentia quid sit.

Obserua, evidentiâ esse veritatem alicuius rei, cui non potest intellectus dissentiri. Potest autem dici duplex: altera obiectiva, altera formalis. Evidentia obiectiva est obiectum, quod ita ostenditur intellectui, ut non possit intellectus ei dissentiri. Formalis est actus intellectus circa obiectum, cui dissentiri non potest. Distinguitur ergo evidentiâ à certitudine, quod certitudo sit actus ita verus, ut nequeat esse falsus; evidentiâ autem sit actus circa obiectum, cui non potest intellectus dissentiri. In fide diuina reperitur certitudo sine evidentiâ, unde concludimus distingui evidentiâ à certitudine, quod Philosophus fuit ignorantem: nullus autem est actus evidens, qui non sit etiam certus; imò nullus actus, aut habitus naturalis potest esse certus, qui non sit etiam evidens. Reliqua de certitudine, & evidentiâ dicuntur alibi.

Probatur.

Ratio conclusionis est, quia conclusio scientifica non solum debet esse certa, sed etiam evidens, aliqui non differet à fide, si solam haberet certitudinem: ergo præmissæ debent esse evidentes, per quas conclusio est cuidens. Præterea nullus actus naturalis potest esse certus, qui sit etiam evidens, ut probabo in animasticis: ergo præmissæ debent esse certæ: ergo debent etiam esse evidentes.

Obiectio, eiusque luto.

Neque obiectio, Theologiam esse scientiam, & tamen esse inevidentem. Nego enim illam esse propriè loquendo scientiam, ut docet Gillius, & alij graues Theologi; duas enim conditiones ad veram scientiam exigit Aristoteles, certitudinem & evidentiâ. Magis ergo propriè ad sapientiam Theologia pertinet, quam ad scientiam; vel potius est habitus distinctus à quinque intellectibus enumeratis ab Aristotele 6. Ethic.

Conclusio 2:

Dico secundò. Præmissæ demonstrationis debent esse priores, & notiores conclusione, non secundum naturam, sed saltem secundum nos; id est evidenteriores, & certiores, saltem ex parte subiecti. Contra Hurtadum disp. undecima, scilicet tercia.

Notius ali- quid alio dñobus modis.

Obserua duobus modis aliquid dici norius alio. Primo secundum naturam: secundo nobis. Notius secundum naturam vocatur illud, à quo aliud penderet; & sic omnis causa est certior secundum naturam, quam effectus. Notius nobis vocatur illud, quod est vicinus sensibus, quod con-

A tingere potest dupliciter; vel enim est notius nobis ratione modi nostri intelligendi, vel ratione diligentie adhibita in eo percipiendo.

Præmissa cuiusvis demonstrationis non sunt semper notiores secundum naturam, quia non semper continent causam conclusionis. Imò neque semper sunt notiores nobis primo modo, sed semper sunt notiores nobis, saltem secundo modo.

Ratio est, quia quoties adsunt necessariae conditions, verum est Aristotelicum axiomam, *Propriet quod, &c.* sed hic adsunt omnes conditions requisiæ; nam evidentiâ suscipit magis, & minus; conuenit tunc præmissa, tum conclusioni; neque conclusioni ut conclusio est aliunde conuenit quā per præmissas: ergo præmissæ debent esse evidenteriores, quā conclusio. Deinde discursus est progressus à notis ad ignota, alioquin nullam in generat cognitionem: ergo præmissæ notiores sunt, quā conclusio ignota. Denique quod est notum per se, & ex suis terminis, est notius eo quod est notum per aliud: sed præmissæ demonstrationis ut sic, sunt per se notæ; conclusio autem ut sic, est nota per aliud: ergo præmissæ sunt notiores conclusione.

Obiectio, & responso.

Obiectio primò. Si conclusio est semper minus nota, quā præmissæ, sequitur deueniri posse ad aliquam conclusionem quæ caret evidentiâ, quod absurdum est. Probo sequelam, si multæ conclusiones seriatim ex iisdem principiis deducantur, deueniunt tandem ad aliquam, in qua nulla erit evidentiâ; finitum enim per detractionem tandem exhanritur: sed hæc evidentiâ est finita: ergo si semper minuatur, finietur tandem.

Respondeo negando sequelam, ad cuius probationem distingo maiorem: finitum per detractionem tandem exhanritur, per detractionem graduum, concedo; per detractionem speciei quæ mutetur in aliam, nego. Quemadmodum inter quilibet duas species inæqualis perfectionis, v.g. inter hominem & equum, possunt dati infinite species animalium perfectiores equo, & imperfectiores homine, quia illarum perfectio non crescit vel decrescit in gradu, sed in specie essentiali. Eodem modo diversa evidentiâ conclusionum crescunt, vel decrescunt non gradualiter, sed essentialiter; idè possunt dati infinita conclusiones minus nota, quā quilibet designabilis; & tamen omnes erunt evidentes.

Obiectio secundò. Actus, quo credo Deum esse Obiectio, Trinum, non est minus certus, quā is, quo credo revelationem. Atqui reuelatio est causa credendi Deum Trinum: ergo causa assentiendi non est notior, quā articulus, cui assentimur.

Respondeo, distingo maiorem. Actus, quo Responso, credo Deum Trinum, non est minus certus ex parte subiecti, quā actus, quo credo reuelationem, nego maiorem; non est minus certus ex parte obiecti, concedo. Præterea nego paritatem inter actum fidei, & discursum, quia codem actu indubitate, quo credo articulum reuelatum, credo reuelationem; fides enim discursiva non est, præmissæ vero non cognoscuntur eodem actu, quo conclusio cognoscitur; idè non est paritas inter demonstrationem, & actum fidei.

Obiectio tertio. In conclusione cognoscimus prædicatum & subiectum esse idem, quia sunt idem cum medio: ergo tam certi sumus de conclusione, quā de præmissis; quia quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se.

Confirmatur. Nam eadē est vno, per quam prædicatum

Disp. V. Quæst. vnic. de Demonstratione. 87

catum & subiectum inter se vniuntur in conlusione, & per quam in præmissis vniuntur cum medio: ergo præmissæ non sunt veriores conclusiones.

Responso.

Respondeo, distinguo consequentiam: tam certi sumus certitudine essentiali, concedo; tam certi sumus certitudine accidentalis, sive ex parte intellectus, nego. Et ad confirmationem eodem modo distinguitur consequentia: præmissæ non sunt notiores essentialiter, concedo; accidentaliter, nego.

Neque dicas: conclusio est essentialiter certa propter præmissas: ergo præmissæ debent esse certiores essentialiter. Nego enim antecedens; nam præmissæ non faciunt conclusionem certam ex parte obiecti, sed faciunt tantum illam certam ex parte intellectus, qui propter præmissas assentitur conclusioni. Neque propter ea sequitur, præmissas non debere certas esse essentialiter, quia quamvis conclusio non sit certa essentialiter per præmissas, sed tantum ut deducatur, & accidentaliter, non potest tamen deduci ut certa, nisi præmissæ sint certæ.

Obiectio 4. Obiectio quartæ. Existens Dei est quid notius, quam effecta, per que probatur: ergo præmissæ non sunt notiores conclusiones.

Responso:

Sed facile distinguitur antecedens: existentia enim Dei est notior secundum naturam, quam effectus; sed non est notior nobis: effectus enim sunt viciniores sensibus. Hæc propositio, *Christus est risibilis*, propterea est de fide, certior est quam hæc propositio pure naturalis: *Homo est risibilis*; sed propterea est deducta & naturalis, non est notior.

S. V.

Quomodo debeant esse propria.

Præmissæ quando sunt propria, & quando non.

Affatio probatur.

Dupliciter præmissæ demonstrationis intelligi possunt non esse propriae. Primo si sunt alienæ, id est si non spectent ullo modo ad scientiam, cuius est demonstratio. Secundo si sunt communis pluribus scientiis, id est si spectent quidem ad illam scientiam, sed ad alias etiam spectent.

Certum est, præmissas non debere esse alienas, ut ostendit Philosophus cap. 6. quia non potest scientia egredi extra totum suum obiectum: egredetur autem si usurpare præmissas nullo modo ad se spectantes. Deinde illæ præmissæ omnino alienæ à tota scientia, essent etiam alienæ à conclusione, sive que nullo modo illam inferrent. Difficultas ergo restat solùm, utrum præmissæ demonstrationis possint esse propositiones pluribus scientiis communis.

Conclusio.

Dico primo. Prima principia communissima virtualiter in omni demonstratione reperiuntur.

Observa primum, nomine principijs, significari propositionem quæ à priori probari non potest, sed ex sola terminorum explicazione cognoscitur sine ullo discursu, ut, *Omnis sonus est naturalis sua pars: impossibile est aliquid simile esse, & non esse: Quodlibet est, & non est*. Hæc enim lumine naturali adeo notae sunt, ut statim ac cognosco quid significant illæ voces, *totum*, & *pars*, non possum non assentiri. Utrum autem aliquando principia probentur per discursum, disputabitur cum agemus de habitu principiorum, quando de habitibus.

Nomine principijs quid intellegendum.

Observa secundum, duo esse genera principiorum; alia enim sunt principia generalia, & communissima, quæ vocantur dignitates, & axiomata; & sunt ea quæ statim cuiilibet apparent, ut, *Quodlibet est, vel non est*. Alia sunt principia propria scientiarum, ex quibus eruuntur conclusiones illarum

R. de Rhodes curſ. Philosoph.

A proprie, ut in Logica principium est, *Omnis definitio constat ex genere, & differentia*. In Physica, *Omnis corpus naturale est mobile*. Hæc principia vocantur suppositiones, sive propositiones, quia illa principia in his scientiis non demonstrantur: utrum vero possint in aliis scientiis demonstrari, alibi disputabitur.

Ratio ergo, cur principia illa communissima, sicut plurima reperiantur virtualiter in omni demonstratione, est quia veritas illatua consequentia tota in illis fundatur.

Dico secundum. Principia communissima possunt esse præmissæ demonstrationis à posteriori, non cuncta autem demonstrationis à priori. Videtur esse contra Aristotelem cap. 7. & 8. vbi fusè docet, præmissas demonstrationis esse debere proprias; sed ille loquutus solùm est de demonstratione potissima, & à priori; non autem de demonstratione à posteriori.

B Ratio est, quia ista sunt verae demonstrationes: *Quæ sunt eadem univerterio, sunt eadem inter se: Quantitas A, & B, sunt aequales unius tertio: ergo sunt aequales inter se*. Item: *Si ab aequalibus aequalia deminuntur, remanent sunt aequalia: ab istis duabus quantitatibus aequalia deminuntur: ergo remanent aequalis*. Quæ demonstrationes sunt à posteriori, quia medium non est causa, sed signum.

C Dico tertius. Principia pluribus scientiis communia possunt esse præmissæ demonstrationis, etiam tia affirmans.

Ratio est, quia conclusio Theologica, v.g. quod *Christus est risibilis*, potest probari per unam præmissam physicam, quod *homo est risibilis*. Chirurgus item probat vulnera rotunda curantur difficulter per hanc præmissam geometricam: *Partes ci curi magis distant à centro, quam partes alterius figurae; addit enim Chirurgus: sed qua magis distant, difficulter curantur: ergo vulnera rotunda difficulter curantur*.

SECTIO VII.

De præmissis demonstrationis à priori.

D Rater allatas conditions ad omnem omnino demonstrationem necessariæ requisitas, aliquid aliud exigit demonstratio propter quid, praesertim potissima; quod exponendum hoc loco est, utrum scilicet propositiones, ex quibus constat, debeant esse per se notæ, immediatae, primæ, indemonstrabiles. Quæ omnia esse synonyma mox videtur.

E Dico primum. Præmissa demonstrationis propter quid debent esse aliquo modo immediatae, sicutem virtualiter. In demonstratione autem potissima propositiones sunt immediatae simpliciter, id est prima, & indemonstrabiles.

Observa primum, propositionem immediatam vocari eam quæ caret medio per quod probetur à priori, ut, *Deus existit*, non potest probari, quia nullam habet causam sua existentiæ. Bene autem aduerit Gillius lib. 1. tract. 8. cap. 2. Propositionem immediatam vocari propositionem obiectivam, non propositionem formalem.

Observa secundum, propositionem duobus modis esse posse immediatam: primum *simpliciter*, sive *secundum se*: secundum *secundum quid*, seu respectu *conclusionis*. Simpliciter immediata illa est, quæ nullo modo potest probari à priori, id est, quæ nulla est prior. Et hoc contingit quoties prædicatum est de essentiæ subiecti, id est, vel definitio, vel differētia constitutiva, ut, *Homo est rationalis*, & ideo vocatur *prima*, quia scilicet non datur prius, per quod demonstretur.

H 2 Vocabulare

Propositio
quibus modis potest
esse immediata.

Propositio
immediata
secundum
se quid ut.

Propositio immediata secundum quid, quid sit.

Vocatur *indemonstrabilis*, propter eandem causam. Vocatur *principium primum*, & *proximum*, quia est causa proxima à qua pendet veritas conclusionis. Vocatur etiam *per se nota*, ut mox patet. *Immediata secundum quid*, sive respectu conclusionis, est illa, quæ probari quidem potest per aliquid prius, non tamen per aliquid, quod intercedat inter ipsum, & conclusionem, quando scilicet est causa immediata prædicati conclusionis; sic enim probari potest à priori, ut quando risibile probatur de homine per admiratum, est propositio immediata secundum quid, quia admiratum est immediata causa risibilis; sed tamen potest probari per aliquid prius.

Propositio immediata secundum quid duplex.

Obserua tertiod, propositionem immediatam secundum quid esse duplēm: alia est actu immediata, quando medium est causa immediata prædicati conclusionis, ut admiratum respectu risibilis: alia est virtualiter immediata, quando facile potest deveniri ad causam immediatam, ut discursuum respectu risibilis non est causa immediata, cùm inter haec duo intercedat admiratum, quamvis facile possit quis devenire ad causam immediatam, eo quod nullum intercedat subiectum inter risibile, & discursuum. His positis,

Ratio.

Ratio cur præmissæ demonstrationis à priori sint immediatas aliquo modo, est quia non quiescit intellectus donec videat causam, per quam res est: sed causa, per quam res est, est causa proxima: ergo intellectus non quiescit in demonstratione donec videat causam proximam.

Ratio.

Ratio cur sufficiant propositiones immediata secundum quid, & virtualiter, est quia demonstratio, quæ probat tertiam passionem per primam, v. g. risibile per discursuum, est vera demonstrationis: sed hæc est immediata tantum secundum quid, & virtualiter: ergo non exigitur ut sit actu immediata.

Assertio bipartita:

Dico secundod. Præmissæ demonstrationis à priori perfectissimæ sunt per se nota secundum naturam: præmissæ autem cuiuscumque demonstrationis à priori non sunt necessariæ per se nota, etiam secundum nos.

Propositio per se nota quid sit.

Obserua primod, propositionem per se notam illam esse, quæ ex solis terminis cognoscibilis est, & non est cognoscibilis per aliud a priori: nihil autem obstat, quominus a posteriori possit probari, imò & per reductionem ad impossibile. Estigitur propositionem per se notam, est non esse aliquid prius, per quod tanquam per causam demonstretur: haec autem propositio duplex est, altera est per se nota secundum naturam, altera secundum nos. Per se nota secundum naturam, illa est, quam definitius, quæ scilicet ex propriis terminis, si illi ex propriis rationibus cognoscantur, apta est assensum evidentem extorquere sine prævio discursu. Causa vero cur ita sit per se nota, est identitas terminorum, qui propterea si cognoscantur, statim sequetur assensus euidentis. Hoc modo per se nota sunt omnes propositiones simpliciter immediata, seu indemonstrabiles, in quibus prædicatum est de essentia subiecti. Propositio per se nota nobis est, cuius termini sunt noti, & penetrati; idéoque assensum extorquent sine discursu prævio, licet secundum naturam suam possint demonstrari à priori, v. g. *Lignum est calidus*; & huiusmodi sunt quæcumque sensibus percipiuntur. Hanc diuisiōnem propositionis per se nota pluribus impugnat Scotus cum sua Scola, contra sanctum Thomam *prima parte*, *quaest. secunda*, quem tueruntur omnes Interpretes ibi; sed omnino de

A nomine quæstio est, ut bene ostendit Vasq. *dis/p. decimasexta.*

Obserua secundod, dari vetas propositiones obiectivas per se notas secundum se, & alias per se bipartita. Conclusio notis secundum nos; quia propositio, in qua prædicatum est de essentia subiecti est cognoscibilis per se sine discursu; si enim prædicatum idem significet, quod significat subiectum, propositio est cognoscibilis ex solis terminis: sed si prædicatum sit de essentia subiecti, prædicatum idem significat, quod subiectum: ergo si prædicatum est de essentia subiecti, propositio est cognoscibilis ex solis terminis. Quod autem detur propositio per se nota quod nos, clarum est, quia illa, quæ sensibus percipiuntur, non egent ylo medio, per quod probentur; sed statim se ingerunt sensibus.

B Neque dicas cum Scoto, non posse eandem propositionem euidentem esse, & obscuram: sed propositio per se nota secundum se, & non secundum nos, esset euidentis, & obscura: ergo nulla est propositio per se nota secundum se, & non per se nota secundum nos. Concedo enim maiorem, & distinguo minorem: sed si aliqua propositio sit per se nota secundum naturam, & non secundum nos, erit euidentis & obscura, si sit propositio formalis, sive mentalis, concedo; si sit obiectiva propositio, nego. Eadem enim entitas est de se cognoscibilis ex terminis, licet à nobis non cognoscatur; idéoque non sequitur, eundem conceptum esse obscurum & euidentem; sed eundem conceptum, qui est verè confusus, ex sua natura talem esse, ut possit esse distinctus. Ex his

C Ratio prima partis est, quia propositiones demonstrationis potissimum continent necessariæ causam intrinsecam, quæ nulla est prior: ergo sunt per se nota secundum naturam; non sunt tamen necessariæ per se nota secundum nos, quia possunt probari à posteriori, & per causam extrinsecam.

D Ratio secundæ partis est, quia si risibile demonstretur de homine per admiratum, propositiones non erunt per se nota secundum naturam, poterunt enim probari per aliquid prius, videlicet per differentiam constitutivam hominis.

SECTIO VIII.

De circulo, & regressu.

E **C**irculum, & regressum demonstrationis sive usurpat Philosophus, & tamen fūsc impugnat, præterim hic textu vigesimo secundo, contra opinio veteres, qui asserebant principia demonstrationis terum circa posse mutuò demonstrari per eandem demonstrationem demonstratam ex eis. Videndum igitur est, quomodo nec à scipio discedat Philosophus, nec à vero: quod ultimum de demonstratione, & actuali scientia quærendum restat.

F Dico primod. Circulus demonstrativus propriè assertio aucti, qui distinguitur à regressu, est semper inutilis, & reiiciendus.

G Obserua primod, circulum in communi significare duas demonstrationes, quæ constant iisdem quid significat terminis; ita ut quod est prædicatum in prima, sit actum in secunda, & è contra: ut si dicam, *Omnis homo est rationalis*: ergo *omnis homo est risibilis*. Deinde vero, *Omnis rationalis est risibilis*: ergo *omnis homo est risibilis*. Vbi vides quasi redditum à secunda demonstratione ad primam. Nam risibile, quo d

Prima pars probatur.

Secunda pars probatur.

quod in prima demonstratione est medium, prædicatum est in secunda; & rationale, quod est medium in secunda, est prædicatum in prima. Definiti ergo potest in communi circulus: *Est duplex demonstratio iisdem terminis constans, quarum prima probat secundam, & secundam primam.*

Circulus
quot modis
contingit.

Obseruus secundò, posse circulum vniuersim sumptum contingere quatuor modis. Primo si ambae demonstrationes sint à priori in eodem genere causæ, id est si medium primæ sit v. g. causa efficiens secundæ, & medium secundæ causa efficiens primæ, vt si dicas, *Rex iubet parendum est: sed Rex iubet parere legi: ergo legi p. rendum est.* Deinde vero vt probes maiorem, si dicas, *Legi iubet parendum est: lex iubet parere Regi: ergo Regi p. rendum est.* Hic progressus est semper circulus virtuosus, & reiiciendus, quia causæ non possunt esse inuicem causæ in eodem genere causa, vt in Physica demonstratur. Secundo, si ambae demonstrationes sint à priori in diverso genere causæ, id est si medium primæ v. g. sit causa efficiens prædicati secundæ: prædicatum autem secundæ sit causa finalis huius mediij: v. g. si dicas, *Ille, qui haurit medicinam: amat sanitatem: Petrus haurit medicinam: ergo amat sanitatem.* Deinde vero, *Ille, qui amat sanitatem, haurit medicinam: Petrus amat sanitatem: ergo haurit medicinam.* Tertio si ambae demonstrationes sint à posteriori, vt si fleabile probes per risibile, & risibile per fleabile. Quartò, quando prima demonstratio est à posteriori, secunda vero à priori, vt, *Omne risibile est rationale, &c. Omne rationale est risibile: omnis homo, &c.* Hæc de circulo in communi, qui est quasi genus ad circulum propriè dictum, & regessum propriè dictum.

Circuli à re-
gessu di-
finitio.

Circuli pro-
prie dicti
definitio.

Ratio pri-
ma.

Secunda.

A utile, & impossibile; id est idem probaretur per ipsum; si enim A cognoscatur per B, quatenus cognitum per ipsum A: ergo A cognoscitur per ipsum A. Et si eadem notitia præmissarum causatur ex eadem notitia conclusionis, quam cauſat: ergo eadem notitia causatur a seipſa. Nugatorius est igitur omnino circulus, in quo termini secundæ demonstrationis non cognoscuntur nisi per primam, quia est inutile cognoscere ignotum per ignotum, & idem per seipſum. Alias Aristotelis rationes omitto, ne in re clara sim longior.

Dico secundò. Regressus propriè dictus, in quo Afferatio se-
termini secundæ demonstrationis sumuntur alio cunda:
modo, quām in prima, neque sunt noti tantum per primam, sed per medium examen mentis, est utilis & amplectendus; si autem non intercedat medium examen, est impossibilis, & reiiciendus. Ita omnes communiter post Aristotelem, & Theologos, qui accuratè in materia de fide regressum explicant, inter quos eximiunt Valentia 2. 2. diff. 1. & fūse in Analysis. Albertinus tom. 1. princip. philosoph. corollario 4. dub. 1. Zabar tract. de regresso. Dandin. 1. de anima, digressione 12.

B Obserua primo, regresum propriè dictum ita definiti: *Est duplex demonstratio iisdem constans terminis, qua progradimur ab uno genere notitia ad aliud, medio examine intellectus.* Potest autem habere vel duas demonstrationes à priori in diverso genere, vel duas à posteriori; vel unam à posteriori, alteram à priori, qui solus est regressus maximè propriè dictus, & ad omnes scientias utilissimus; cum scilicet à cognitione effectus progradimur ad cognitionem causæ, & à cognitione causæ regredimur ad cognitionem effectus, à quo ceperimus; ei enim ferè soli datur nomen regressus, ceteri minus frequenter, & minus propriè sic appellantur. Imò à multis reiiciuntur, sed male; sufficit enim ad verum regressum, si termini aliter cognoscantur in prima demonstratione, quām in secunda, quod in aliis omnibus potest contingere: v. g. si duæ demonstrationes sint à priori in diverso genere causæ, termini sumuntur diverso modo. Item si viraque demonstratio sit à posteriori, vel una à priori, & altera à posteriori, termini primæ demonstrationis erunt tantum noti confusa, sive imperfecte; termini autem secundæ cogniti erunt distinctè; quod diligenter nota.

C D Obserua etiam secundò, regresum propriè dictum præter duas demonstrationes, quas habet, sicut circulus, habere necessariò præterea operationem quandam medianam, que antecedat secundam demonstrationem, & sequatur primam; vocarique solet Examen menuis, sive inquisitio, & negotiatio intellectus. Quam operationem sic defines: *Est operatio, qua distinctionis cognoscitur aliquid medium, vel penetrando significacionem terminorum, vel comparando illorum definitionem, vel discurrendo circa naturam causa, & effectus.* Nam cū regressus in eo distinguatur à circulo, quod in circulo termini secundæ demonstrationis non sint cogniti, nisi per primam, eodemque modo cognoscantur quo cogniti sunt in prima; in regressu autem termini secundæ demonstrationis non cognoscantur tantum per primam, ne idem probetur per seipsum, debet in regressu dari aliqua operatio, per quam termini secundæ demonstrationis cognoscantur aliter, quām in prima. Illa operatio vocatur examen, quia per illā examinamus diligenter significationem terminorum, vel naturam causarum, & effectuum; ideoque potest esse vel nuda

Regressus
propriè di-
cti definitio:

Regressus
quid ha-
beat.

Secondò idem probaretur per idem, quod est in R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

H 3 apprehensio

90 Philosophiæ Peripateticæ Liber I.

Prehensio terminorum, vel unus discursus aut plures, ita ut ante illud examen medium secundæ demonstrationis, quod cognitum est in prima demonstratione, cognoscatur tantum confusè; post illud autem cognoscatur distinctè, quod ut capias,

Modi alicuius rei cognoscendi.

Obserua tertiod, ex Zabar, lib. de regreſſie, cap. 4. posſe ſem aliquam cognosci duobus modis: primò confusè, ſecundò distinctè. Cognitio confusa rei, eft qua cognoscimus entitatem rei alicuius, non cogniſendo quid sit cauſa, vel effectus. Cognitio diſtincta eft cognitio cauſæ in ratione cauſæ, vel effectus in ratione effectus, v.g. ſi cognoscam entitatem rationalis non cognoscendo quid sit cauſa riſibilis, cognoscam rationale confusè; ſi verò cognoscam rationale eſſe cauſam riſibilis, cognoscam diſtinctè rationale. Si cognoscam entitatem riſibilis, non cognito quid sit effectus rationalis, riſibile cognoscam confusè. Si verò cognoscam eſſe effectum rationalis, cognoscam diſtinctè. Difficultas ergo eft, quomodo intellectus, qui in prima demonstratione cognovit terminos ſolūm confusè, tranſeat ad cognitionem diſtinctam medij, quam habet in ſeunda demonstratione; quod dico fieri per mediū illam operationem, quam vocau ex menſis: quod antequam probem,

Obſerua quartod, effectum quemlibet nobis notiorem eſſe confusè, quam cauſam, id eft ſecondūm existentiam, non tamen ſub ratione effectus, quia effectus propiores ſunt ſenſibus, ac proinde prius percipiuntur eſſe, quam perciptiantur corum cauſe; cauſam tamen notiorem eſſe diſtinctè, quam effectum, quia prius eft cognosci cauſam eſſe cauſam, quam cognosci effectum eſſe à tali cauſa. Vnde ſequitur hoc ordine fieri regreſſum. Primò ſenſibus percipiuntur aliquis effectus, cuius ignoratur cauſa; v.g. cognoscitur respiratio in omnibus terrefribus animaliſ, non autem in aquatiſ.

Deinde in omni animali terrestri videt eſſe pulmones; vnde primam format demonstrationem à posteriori: *Omne animal, quod respirat, habet pulmones: atque omne animal terrestre respirat: ergo habet pulmones,* in qua demonstratione cognoscitur cauſa per effectum; pulmones ſcilicet per respirationem; ſed utrumque confusè cognoscitur, ita ut in ea demonstratione intellectus nec videat pulmones eſſe cauſam respirationis, nec respirationem effectum eſſe pulmonum. Sequitur poſtea examen, per quod accurat̄ intellectus respicit officium, figuram, materiam, meatus pulmonum; qua omnia cum respiratione comparat, videtur omnino pulmones eſſe cauſam respirationis. Quo peracto examine statim hec ſeunda ſequitur demonstratio à priori: *Omne quod habet pulmones, respirat: on ne animal terrestre habet pulmones: ergo omne animal terrestre respirat.* In qua demonstratione intellectus quietit, cum habeat perfectam cognitionem effectus, & cauſa. His poſitis,

Ratio pri-
ma.

Ratio cur regreſſus medium habens examen ſit utileſ, eft quia in eo ſemper minus notum probatur per aliquid notius in certo genere notiori; nam termini ſeunda demonstrationis aliter cognoscuntur, quam termini prime. Neque ſequitur, idem probari per idem; nam v.g. B, demonſtratur per A, non quatenus A, eft cognitum per B, ſed alio modo; & ſic cognitione ipsius B, pendet ex ſeipſa; nam termini ſeunda demonstrationis cognoscuntur per medium examen, non autem tantum per primam demonstrationem: ergo non eft absurdum & imposſibile facere regreſſum.

Secundò ſi regreſſus eſſet imposſibilis, omnis scientia à priori eſſet imposſibilis; nulla enim eſt

A cauſa, qua non innoteſcat per effectum prius cognitum: ſed si regreſſus ſit imposſibilis, non licet transire à cognitione cauſa per effectum ad cognitionem effectus per cauſam: ergo nunquam cognoscetur effectus per cauſam, id eft nulla erit demonstratio à priori. Præterea nullo modo fidei rationem redi poſſe afferunt Theologi, niſi deuter regreſſus, ſi enim aliquis à te petat, quomodo ſeis Deum eſſe primam veritatem reuelantem, repondebis, quia Eccleſia dixit. Rurſum ſi roges, quomodo ſeis Eccleſiam eſſe, bene repondebis, quia Deus prima Veritas dixit; neque tamen erit circulus vitiosus, ſed verus & utiles regreſſus; nam in prima queſtione cognoscitur velut a posteriori Deus reuelans, qui eft cauſa principalis, per Eccleſiam, tanquam per instrumentum poſtrius, & nobis notius: in ſeunda verò cognoscitur effectus, Eccleſia ſcilicet, per veram cauſam, ſcilicet per primam Veritatem reuelantem, que eft ratio formalis aſſenſus. Que ratio formalis potest quidem cognosci per aliud à posteriori, ſed non per aliud à priori; cognoscitur enim tantum per ſe, atque ita ſi interroget, quomodo ſeo Deum dixiſe, Eccleſiam eſſe; repondebo: Vel per rationem formalem à priori, & hæc nulla eft præter hanc, *Quia dixit.* Si autem petas rationem à posteriori, facilē repondebo, *Quia Eccleſia dicit;* quia miracula id reftantur; quia fidei antiquitas, & propagatio id perſuadent. Sicut in regreſſu ſcientiarum major ſeunda demonstrationis non probatur amplius à priori, ſed accipitur tanquam nota ex terminis, & à posteriori probata.

B Obiicies primo. Imposſibile eft aliquid eſſe Prima ob-
notius & ignotius: ſed in regreſſu idem eft notius & ignotius: ergo regreſſus eft imposſibilis. Minor probatur, quia præmissæ ſunt notiores, & conclusio ignotior: ſed in regreſſu idem eft præmissa vnius demonstrationis, & conclusio alterius: ergo idem eft notius, & ignotius.

C D Repondeo, nego minorem, ad eius autem *Responsio* probationem diſtinguo maiorem: præmissæ ſunt notiores, & conclusio ignotior, quatenus præmissæ ſunt præmissæ, & conclusio eft conclusio ſecunda demonstrationis, eft ignotior, nego. Vnde ſecundo diſtingui clare potest maior primi argumenti. Non potest aliquid eſſe notius, & ignotius in eadem demonstratione, vbi ſumitur codem modo, concedo; in diuersa demonstratio- ne, vbi ſumitur diuerso modo, nego.

E Obiicies ſecundò. Non debet aliquid probari Secunda ob-
per ſeipſum: ſed in regreſſu idem probatur per ſe- iectio. ipſum; ergo regreſſus eft imposſibilis. Probatur minor: ſi ſeunda demonstrationis negetur maior, non poterit probari niſi per primam demonstra- tionem: ergo idem probabitur per ſeipſum.

F Repondeo, nego minorem: ad probationem ſatisfit, autem nego antecedens; ſi enim negetur maior ſecundi ſyllogiſmi, non probabitur per primam demonstrationem, ſed ex ſola terminorum expli- catione, eo quod ſit quaſi per ſe nota & indemon- strabilis, maximè cum intercesserit medium illud examen mentale, per quod etiam probari poſſet illa maior, ſi probatione indigeret.

G Obiicies tertiod. Non potest in ſeunda demon- Tertia ob-
stratione cognosci effectus diſtinctè, niſi cauſa iectio. cognoscatur diſtinctè ante ſecundam demonstra- tionem: ſed cauſa non cognoscitur diſtinctè ante ſecundam demonstrationem: ergo in ſeunda de- monſtratione non potest effectus cognosci diſtinctè. Probatur minor: ſi ante ſecundam demonstratio- nem

nem causa cognoscetur distinctè, cognoscetur etiam ipsius effectus: sed non cognoscitur eius effectus: ergo causa non cognoscitur distinctè.

Respondeo, nego minorem; nam quamvis per primam demonstrationem causa cognoscatur solum

A confusè, per medium tamen examen mentis cognoscitur distinctè; neque tamen perf. èt cognoscitur eius effectus, nisi per secundam demonstrationem: vnde ad probationem minoris neganda est maior.

PHILOSOPHIÆ PERIPATETICÆ LIBER SECUNDVS. PHILOSOPHIA NATURALIS, SIVE PHYSICA.

Ad vniuersæ Physicæ Aristotelis libros Acroamaticos.

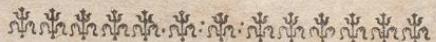
PROLOGVS.

ERHODS

NATVRAM corpoream vniuersam, Philosophiæ partem eximiam, & pabulum animi longè iucundissimum tradere nunc aggredior, præteruectus sentes, & spineta omnia Dialecticæ, & ingressus in hortum pulcherrimum, iuxta & amoenissimum scientiæ Physicæ, quæ omnem complectitur doctrinam corporum, & totam speculatur visibilium rerum formam, sola ea cognoscens, quæ cerni oculis possunt, & plura videns in illis, quam videre oculus possit. Illa nimurum scientia est (vt eleganter ait Synesius) quæ defossum in homine mentis oculum, sola eruit in lucem, vt purus ab omni cæno in Deum omnium effectorem defigere possit aciem, & perspicuè latentem in creaturis pulchritudinem eius conspicere.

Esto enim *enigma sit rerum eternarum & immortalium*, ac veluti oppanum *eternitatis* velum, tota hæc rerum vniuersitas, complexioque rerum corporearum (ut meditatur Tert.) sed reducto tamen in eam sifario attentiū intuentibus æterna manifestat, & inuisibilia oculis cerni, ac propè manibus teneri facit. Mundum hunc videlicet vniuersum S. Maximus, apud Cypariss. decad. 10. appellat *symbolum quoddam & inuolucrum Opificis Dei*, sub quo latens ut videt omnia clarissime, ita subobscure solum videri potest. Sed nomina esse ac intelligentias inuisibilis Dei, omnia hæc, quæ conspicimus, meritò asserit S. Dionysius: expressas eius similitudines, & terissima specula, Gregorius Nazianz. Neque tantum *umbram & fulgorem ultimum luminis eius*, ut plerisque visum est Philosophis, inquit Ambros. lib. 1. Exham. cap. 3. sed *insigne quoddam & gentilitium schema*, totam referens *essentia præstantissime ac omnium prime nobilitatem*.

In hoc igitur speculo, in hoc ænigmate, in hoc schemate sic intueri assuesce (mi Lector) miracula gestientis naturæ, ut oculos ab Authoris, quem celat, decore ac specie non auertas: *Vnde fiet*, ut sapienter monet Picus lib. 7. Heptapi, ut *natura tibi fiat gratia rudimentum*, & illius scientia inchoatio religionis ac sanctitatis.

PRÆLVDIVM.

De obiecto, natura, & partibus Scientia Physica.

Nomen
Physica.

PHYSICÆ nomen à Græca, ut pater, origine deductum, satis indicat illam esse scientiam rerum naturalium, idest contemplationem, speculationemque naturæ. Tullius sanè Physicum appellat naturæ speculatorum, & venatorem; quamvis video Platonem usurpare nomen hoc paulo latius lib. de Monarchia, pro tota specula-

trice Philosophia. Comparat enim Philosophiam totam horto, cuius sepe ait esse Dialecticam, arbores Physicam, fructus Moralem. Damasc. verò initio sua Physica, cap. 1. videtur Physicam pro tota etiam sumere Philosophia, cum si eam definias. Est eorum, que sunt, quatenus sunt, cognitio; est humanarum, atque diuinarum rerum scientia; est mortis medicatio; est Dei imitatio; est ars artium, & scientia forentiarum. Sed hæc utraque acceptio lariot est, & minus propria, quia iuxta veram & communem omnium sententiam Physica significat scientiam & contemplationem rerum corporearum, tum in communi, tum in particulari; de qua scientia præmittenda breuiter tria sunt: primum, quale sit obiectum eius, tum materiale, tum formale; secundum, qualis habitus illa sit: tertium, quas in partes dividatur.